

BOLYA MÁTYÁS

A MAGYAR NÉPZENÉSZKÉPZÉS
SZAKTERÜLETI MEGÚJÍTÁSA

felmérés és koncepció

KÉPZÉSI SZINTEK SZERINTI HARMONIZÁCIÓ,
TUDÁSÁTADÁSI MÓDSZEREK ÉS TANANYAGCSALÁDOK FEJLESZTÉSE,
DINAMIKUS TARTALOMSZOLGÁLTATÁS MEGVALÓSÍTÁSA
INFOKOMMUNIKÁCIÓS KÖRNYEZETBEN

BOLYA MÁTYÁS

A MAGYAR NÉPZENÉSZKÉPZÉS
SZAKTERÜLETI MEGÚJÍTÁSA

felmérés és koncepció

BOLYA MÁTYÁS

A MAGYAR NÉPZENÉSKÉPZÉS
SZAKTERÜLETI MEGÚJÍTÁSA

felmérés és koncepció

KÉPZÉSI SZINTEK SZERINTI HARMONIZÁCIÓ,
TUDÁSÁTADÁSI MÓDSZEREK ÉS TANANYAGCSALÁDOK FEJLESZTÉSE,
DINAMIKUS TARTALOMSZOLGÁLTATÁS MECVALÓSÍTÁSA
INFOKOMMUNIKÁCIÓS KÖRNYEZETBEN

© Bolya Mátyás

Könyvterv
Demeter Gitta

Tipográfia
Bolya Mátyás

Digitális kiadás
ISBN 978-615-5167-19-5

MTA BTK Zenetudományi Intézet
Budapest, 2019

MTA
Bölcsészettudományi
Kutatóközpont
Zenetudományi
Intézet

TARTALOMJEGYZÉK

I. ELŐZMÉNYEK ÉS FELÉPÍTÉS	9
II. BEVEZETŐ	13
III. OKTATÁSTÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK	17
IV. A FELMÉRÉS EREDMÉNYEI	21
Általános tapasztalatok	22
Képzési szintek	22
Társadalmi szerepvállalás	28
Ideológiai befolyásoltság és veszélyei	28
Szakmódszertan	30
Tantervek	30
Tananyagok	31
Minőségbiztosítás	38
Továbbképzések	38
Alternatív utak	39
Oktatásszervezés	40
Hely és idő	40
A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ	41
Finanszírozás	42
Jogi szabályozás	44
KLIK vs. magániskolák	46

V. KONCEPCIÓ	47
Szakmódszertan	48
<i>Továbbképzések</i>	48
<i>Alternatív utak</i>	48
<i>Minőségbiztosítás</i>	49
<i>Tantervek</i>	49
<i>Tananyagok</i>	50
<i>Elavult kiadói modellek</i>	52
<i>Zenepedagógiai IKT platform</i>	53
<i>Hálózatos tartalomfejlesztés</i>	55
<i>A hálózatos tartalomfejlesztés elemei</i>	56
<i>Dinamikus tartalomszolgáltatás</i>	58
<i>A Zenepedagógiai IKT platform bevezetése</i>	64
Oktatásszervezés	67
<i>Hely és idő</i>	67
<i>A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ</i>	67
<i>Finanszírozás</i>	67
<i>Jogi szabályozás</i>	68
<i>KLIK vs. magániskolák</i>	68
VI. ZÁRSZÓ	69
VII. FÜGGELÉK	71
Az adatgyűjtés	72
<i>A kutatócsoport</i>	72
<i>Technika</i>	72
<i>Adatgyűjtési, rendszerezési és értékelési módszerek</i>	73
<i>Kerekasztal beszélgetés</i>	75
Folyamatábra	77
Bővítési szándék	78
Kiadványjegyzék	79
Statisztika	84

I.

ELŐZMÉNYEK ÉS FELÉPÍTÉS

2015-ben az MTA BTK Zenetudományi Intézete Richter Pál kezdeményezésére, Fügedi János témavezetővel, Bolya Mátyás koncepciója alapján sikeres pályázatot¹ adott be *A magyar népzenei képzés szakterületi megújítása és a képzési szintek szerinti harmonizációja* című, egy éves kutatási programra.² A kutatás nagyban támaszkodott az országos szintű konzultáció keretében összegyűjtött és elemzett adatokra, tapasztalatokra. Az adatgyűjtők felkerestek 150 intézményt, az ország szinte valamennyi olyan oktatási helyszínét, ahol népzenei képzés folyik. Ehhez hasonló, valós adatokon alapuló, országos áttekintés még nem készült a magyar népzeneoktatás helyzetéről.³ A kutatók hatástanulmányukban foglalták össze az életképes koncepciókat, feltárva a hiányosságokat, illetve az aktivizálандó potenciálokat.

A hatástanulmány főszövege két nagy fejezetből áll. Az első a felmérés eredményeiről számol be, a második pedig az erre alapozott szakmódszertani koncepciót fejt ki. A két fejezet szerkezete megegyezik, így az első rész alfejezeteinek ténymegállapításait könnyedén párosíthatjuk a második részben található, azonos című alfejezetek koncepcionális megoldási javaslataival. A koncepció leírása az MTA kibővített szakmódszertani pályázatára készülve⁴ újabb részletekkel gazdagodott, amelyekkel kiegészítve vált teljessé írásunk.

1 Az MTA BTK Zenetudományi Intézet kutatócsoportja az MTA 2014 végén meghirdetett Szakmódszertani Pályázatán a jelzett címen egyéves támogatást kapott. A szakmai beszámoló előadás a pályázat zárókonferenciáján, 2016. március 24-én, az MTA Székház Felolvasótermében hangzott el <http://videotorium.hu/hu/recordings/details/12836,A_magyar_nepzeneskepzes_szakterületi_megujitasa_es_a_kepzesi_szintek_szerinti_harmonizacioja>. Az előadás leírt változata: Bolya Mátyás – Fügedi János PhD: *A magyar népzenei képzés szakterületi megújítása és a képzési szintek szerinti harmonizációja* (Parlando, 2016/6. szám)

2 A Magyar Tudományos Akadémia elnöke által kiírt pályázat határozott szándékot fejez ki, miszerint a tudományos élet oknyomozó kutatásai segítsék az oktatás hatékonyságát, illetve a tudományos eredmények minél hamarabb kerüljenek be az oktatás gyakorlatába. Az itt megfogalmazott célok időszerűségét nem csak a fent említett 2015-ös kutatás eredményei, hanem a napjainkban az oktatás egészének megújítására irányuló igények és törekvések is indokolják. A hazai módszertani hagyományokra építő, komplex tanítási módszerek tudományos igényű megalapozása és azok gyakorlati alkalmazása megnyugtató szakmai alternatívát jelenthet a 21. század oktatási koncepcióháborújában.

3 A kutatási program elsősorban az intézményi keretekben megvalósuló népzenei oktatással foglalkozott. Nem tartozott a kutatás körébe a szakköri keretek között folyó munka, a nyári népzenei táborok gyakorlata, valamint a határon túli oktatási tapasztalatok vizsgálata.

4 A kutatás eredményei alapján a kutatócsoport az MTA 2016-os, nagy összegű támogatást biztosító Kibővített szakmódszertani pályázat – 2016 elnevezésű pályázati kiírásra a népzeneoktatás teljes vertikumát érintő, új módszereket és infokommunikációs eszközöket az oktatásba integráló pályázatot adott be, *A magyar népzenei képzés szakterületi megújítása: tudásátadási módszerek és tananyagcsaládok fejlesztése, dinamikus tartalomszolgáltatás megvalósítása infokommunikációs környezetben* címmel. A pályázatot az MTA pályázati bíráló bizottsága nem támogatta.

Elsődleges szempont volt a könnyen átlátható, tömör fogalmazású szövegezés, így a kiegészítő információkat minden esetben lábjegyzetben, vagy a tanulmány végén található Függelékben helyeztük el. A főszöveget rövid *Bevezető*, az *Oktatástörténeti előzmények* áttekintése és a felmérés során összegyűjtött *Általános tapasztalatok* előzik meg. A kutatás módszertanáról, adatgyűjtési és elemzési technikáiról, valamint statisztikai eredményekről⁵ szóló leírások ugyancsak a *Függelék*ben találhatóak.

5 A statisztikai eredmények részben a vonatkozó fejezetekben kerültek közlésre.

II.

BEVEZETŐ

Több mint három évtized telt el azóta, hogy elindult a magyar népzene intézményes, zeneiskolai oktatása. Azóta a kulturális tér szerves és természetes részévé vált, meghódította a középfokú művészeti oktatás központjait, végül egyetemi katedrát kapott.⁶ De nem csak az oktatás területén tapasztalható ez a vitalitás. Ma már a Művészetek Palotájában, a Zeneakadémia Nagytermében és más neves koncerthelyszíneken is felcsendülnek a magyar népzene legszebb dallamai. Batta András, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem akkori rektora a népzenei szakirány bevezetésének ötödik évfordulóján rendezett konferencián, köszöntőjében a népzene az ortodox hagyományörzés hevülete és a world music kilengései között csapongó irányzatként írta le. Nagyon találó ez az összefoglalás, hiszen a népzene ma nemcsak eredeti formájában hallhatjuk, hanem egyéni művészi ambíciók szolgálatába állítva is. A népzene a mai magyar kulturális élet részévé, magasan képzett, hivatásos előadóművészek műfajává vált. Ennek köszönhetően egyre kézzelfoghatóbb az az igény, hogy a népzene oktatása átgondolt, egységes koncepciót kövessen. Tagadhatatlan, hogy az idén már negyvenöt éves táncházmozgalom varázslatos hatással volt kulturális életünkre. Olyannyira, hogy elnyerte az egyik legrangosabb nemzetközi elismerést, az UNESCO Szellemi Kulturális Örökség Kormányközi Bizottsága 2011-ben felvette a táncházmódszert mint a szellemi kulturális örökség átörökítésének egyedülálló magyar modelljét, a Legjobb megőrzési gyakorlatok regiszterébe.

A népzene a 2000-es évek elejére jól körvonalazható helyet foglalt el a művészetoktatásban, erről így ír Richter Pál: „A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen 2007-ben beindult felsőfokú gyakorlati hangszeres és énekes népzenei alapképzéssel, valamint a 2010-ben kezdődött népzene-tanári mesterképzéssel bezárult az a kör, amely hivatalosan és szakmailag ellenőrzött módon biztosítja hagyományos zenei kultúránk életben tartását és visszatáplálását a társadalomba. Hasonlóan a kultúra más területeihez e »körforgás« fenntartása, ápolása a népzenenél is szakértelmiséget feltételez, de ez nem jelenti azt, hogy a népzene értelmiségi kultúra lenne a szó kizárólagos értelmében.

6 Magyarországon – Európában szinte egyedülálló módon – a közoktatási törvény határozza meg az alapfokú művészetoktatási intézmény fogalmát, vagyis az 1990-ben elfogadott XXIII. törvény állami közoktatási intézménynek ismeri el azokat. A szakképzésről szóló – többször módosított – 1993. évi LXXVI. törvény pedig a középfokú művészetoktatást szabályozza. A népzeneoktatás felsőfokon először a közismereti tanárképzésben jelent meg. A nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola képzése a kilencvenes évek elejétől másfél évtizedig tartott, a képzésformának a bolognai folyamatnak nevezett, Magyarország által is elfogadott, Európai Unió irányelvgyűjtemény vetett véget, amelynek eredménye a kétszintű képzés lett. Ezt követően 2007-ben, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen elindult felsőfokú gyakorlati hangszeres és énekes népzene-szalapképzés, majd 2009-ben megalakult a Népzene Tanszék. 2010-ben a népzene-tanári mesterképzés, 2014-ben pedig – a tanárképzés átalakítását követően – osztatlan, kétszakos tanárképzés vette kezdetét.

Mint általában a zenekultúrához, a népzenehez is megtalálhatja magának a társadalom minden része az érintkezési pontokat, képzettségtől, iskolai végzettségtől függetlenül.”⁷

Az oktatás három szintjén összegyűlt módszertani tudásanyag, valamint a kulturális tér egyéb területein tapasztalt kölcsönhatások ismeretében azonban elengedhetetlenül szükségessé vált egy új, összegző, széleskörű kompatibilitással rendelkező szakdidaktikai alapkoncepció kidolgozása.

A fentebb említett kutatási program keretében kidolgozott, a népzeneész szakmát egészében vizsgáló, az abban rejlő potenciálokat mozgósítani kívánó, egységes koncepció még nem született. A régi reflexek lassító hatása miatt az az időintervallum, amely alatt mechanizmusa az új eredményeket felmutatja, nehezen becsülhető meg. Bizonyos azonban, hogy a népzenenek a zeneművészethez kell tartoznia, kiaknázva a más zenei műfajokkal⁸ való, egymást gazdagító együttműködés lehetőségét. Mindezt pedig az emberi kultúra dinamikus keretében kell elhelyezni, megbékélve a ténnyel, hogy bizonyos kultúrelemek elhalványulnak, idővel akár el is tűnnek, mások pedig megjelennek.

7 Richter Pál: *Népzeneoktatás és népzene-tanár-képzés a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen*. Honismeret, 2011/5. XXXIX. évf. 16.

8 A klasszikus zene mellett természetes kapcsolódási pontként adódik a régi zene, de a jazz is.

III.

OKTATÁSTÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK

Már Kodály Zoltán 1920-as évekbeli magyarságprogramjában a tanítás egyik legfontosabb részét a népdal képezte.⁹ A programban olyan tanárok tanítottak, mint Ádám Jenő vagy Rajeczky Benjamin, a diákok pedig eredeti felvételek alapján ismerkedhettek meg az élő népzenevel. A háború alatt és közvetlen utána megjelent didaktikai kiadványok sora alapozott népdalokra.¹⁰

Gyökeres változást azonban csak a hetvenes évek elején elindult táncházmozgalom hozott. Lelkes, zömmel autodidakta fiatalok tanultak intenzíven hangszeres népzene, olyan kiváló folklórkutatók szakmai irányításával, mint Vargyas Lajos, Olsvai Imre és Martin György. A népzene tanulása a hivatalos, intézményes oktatási kereteken kívül, szervezett tanfolyamokon történt. Az első állami zeneiskolai tanítás az 1975/76-os tanévben indult meg az Óbudai Zeneiskolában Till Ottó zeneiskolai igazgató segítségével, Béres János szakmai irányítása alatt. 1991-ben a már korábban önálló elhelyezést nyert iskola teljes önállóságot kapott, így egy állami, alapfokú népzenei iskola jött létre.¹¹ Ez Európában is egyedülálló, mert annak ellenére, hogy több helyen működik főiskolai szintű gyakorlati népzeneoktatás,¹² az alapfokú oktatás általában tanfolyamokra, táborokra korlátozódik.

A kilencvenes évek elején a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán vezették be az ének-zene szakhoz kapcsolódva a népzeneoktatási képzést. Ugyancsak a kilencvenes évek elején vállalta fel a Miskolci Bölcsész Egyesület is a népzenei képzést, amelyet azonban nem akkreditáltak.¹³ Napjainkban megszerte számos zeneiskolában oktatnak autentikus hangszerjátékot vagy népdaléneklést alapfokon, és az utóbbi években több helyen¹⁴ zenei szakközépiskolai keretben, középfokon is beindult a tanítás. Eredményességét és népszerűségét jelzi, hogy 2006-ban sikerrel rendezték meg a Zeneművészeti Szakközépiskolák első, majd 2009-ben második, 2012-ben a harmadik, 2015 tavaszán pedig a negyedik országos népzenei versenyt.

9 Az oktatástörténeti előzmények összefoglalásához Richter Pál: *Népzeneoktatás és népzeneoktatási képzés a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen*. (Honismeret, 2011/5. XXXIX. évf.) című cikke nyújtott segítséget.

10 Iskolai énekgyűjtemények, furulyaiskolák jelentek meg.

11 Az Óbudai Népzenei Iskola 2016-ban ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját. Olyan alapfokú művészeti iskola, amely csak népzene tanításával foglalkozik. A modell nem terjedt el országosan, máig ez az egyetlen ilyen típusú intézmény. Tapasztalataik értékesek, de országos összehasonlításban kevésbé általánosíthatók.

12 Finnország, Svédország, Norvégia, Cörögország, Bulgária, Észtország, Szlovákia

13 A népzene felsőfokú oktatásával részletesen a *Képzési szintek* című fejezet *Felsőfok* című alfejezete foglalkozik.

14 Székesfehérvár, Miskolc, Vác, Nyíregyháza, Békéscsaba, Debrecen, Szeged

Az új rendszerű érettségiben már többen érettségiztek népzeneből,¹⁵ és szinte minden évben voltak jelentkezők. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen 2007-ben indult be a felsőfokú gyakorlati hangszeres és énekes népzeneisképzés.

15 A *magyar népzene alapjai* érettségi tantárgy 2013-ban, mindenféle szakmai indoklás nélkül megszűnt, pedig jelentős igény lenne rá, nem csak népzeneészek részéről. A népművészet tárgyból, választható közismereti vizsgatárgyként továbbra is lehet vizsgázni.

IV.

A FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

KÉPZÉSI SZINTEK

Magyarországon a képzés háromszintű, az ismeretátadás alapvetően tanórai keretek között valósul meg. A művészetoktatásban az egyéni órák dominálnak, a tanári teljesítmény transzparens.¹⁶ Mindezt adottságként értékeljük, e kereteken belül megvalósítható a koncepcionális megújulás. A képzési szintek viszonyát, funkcióit egyszerű folyamatábrán szemléltetjük.¹⁷ A felmérés során jól körülhatárolható funkciókat tapasztaltunk az oktatás különböző szintjein. Az alapfok leginkább a közösségépítés, az élménypedagógia színtere, ezért itt a gyakorlat kap nagyobb hangsúlyt. Az ábra ideális állapotot modellez, egyenes vonallal jelölve az oktatási szintek követelményeinek szoros egymásra épülését. Középfokon már növekszik az elméleti ismeretek aránya, az itt tanulók már jó eséllyel választják hivatásuknak a zenét. A művészeti és a közismereti tárgyak oktatása egyaránt az iskolai keretek között zajlik. A felsőoktatás a tanári pályára készíti fel a hallgatókat, célja strukturált tudás kialakítása mind a gyakorlati,¹⁸ mind az elméleti ismeretek¹⁹ terén. A képzést pedagógiai ismeretek és az általános humán műveltség elemei²⁰ teszik teljessé.

ALAPFOK ■ Az alapfokú oktatás a népzenei képzés legnagyobb tömegeket megmozgató szegmense. Mivel a népzene tantárgy a közismereti oktatás tárgyaival szemben nem kötelező, hanem választott tantárgy, az oktatás formája és rendje jelentősen eltér a közoktatásétól. A pedagógus oroszlánrészt vállal az tanítványok toborzásában, a megfelelő óraszám megteremtése évről évre ismétlődő, igen fáradtságos procedúra. Az órarendek összeállítása egyre nehezebb a délutáni kötelező tanítás és a növekvő óraszámok miatt.²¹ A művészetoktatás a szülők részéről is nagy áldozatokat kíván: a heti két gyakorlati óra mellé elméleti órák, hangszer- és tankönyvigény, valamint otthoni gyakorlás társul. Mindezek ellenére sokan vállalják e nehézségeket, de az ok-

16 Számos szakmai félreértés fakad abból, hogy a közismereti oktatásban ismert mechanizmusokat, szabályozást automatikusan érvényesnek tekintik a művészetoktatásban is. Egy művésztanár teljesítménye transzparens, hiszen egyéni órát tart, személyre szabott tananyagot szerkeszt, a tanév során pedig számos, kívülről számára is nyilvános alkalommal tehet tanúbizonyságot felkészültségéről a tanítvány.

17 Lásd a *Függelékben*.

18 Játéktechnika, repertoár-bővítés, interpretáció.

19 Népzeneelmélet, népzene-történet, zenefolklorisztika, repertoár- és szakirodalom-ismeret, szolfézs, hangszertörténet.

20 Zenetörténet, művészettörténet, esztétika, filozófia stb.

21 Erről részletesebben az oktatásszervezésről szóló rész *Hely és idő* című fejezetében írunk.

tatásszervezési közeg nem kedvező, így a tanulószámban negatív tendenciák várhatók. A pedagógusok és intézményvezetők részéről példátlan elkötelezettség tapasztalható. Az értelmiség ezen csoportja töretlenül hisz a művészetek erejében, amely a társadalom mentálhigiénés állapotának javulását hozza.²² Jellemzőek az alapfokú művészetoktatásért vívott napi harcok, hiszen a mindenkori aktuálpolitikai nézetek szerint ezen oktatásforma nem kötelező, eredményei nem mérhetők,²³ és legfőképpen anyagilag nem prosperáló. Az alapfok kiemelt funkciója a közösségépítés és az élménypedagógia. Az A és B tagozat intézménye a tehetséggondozás hasznos eszköze lehet.

KÖZÉPFOK ■ A szakképzés rendszerébe betagozódott középfokú művészetoktatás nincs könnyű helyzetben. A szakképzés moduláris szemlélete csak kevésbé alkalmazható a művészetoktatásban. A külvilág szinte teljesíthetetlen elvárásokat fogalmaz meg: felkészíteni a tanulót a sikeres felvételire²⁴ valamelyik felsőfokú oktatási intézménybe, valamint kellő közismereti alapokat nyújtani. A közismereti tárgyak oldaláról tapasztalható nyomás miatt egekbe szökött órászámok nagy terheket rónak tanárra és diákra egyaránt. E felfokozott elvárásoknak nyilvánvalóan csak kompromisszumok árán tud megfelelni az intézmények nagyobb része. Sok szülő választja inkább azt a megoldást, hogy egy erős gimnázium mellett különóra keretében tanuljon zenét a gyermek.

22 Ezt a mentalitást fejezi ki a Kalász AMI pedagógiai programjából származó idézet is: „Ellentmondásos, értékválsággal küzdő világunkban, ahol az emberi lét alapkérdéseire adott válaszaink [...] bizonytalanok és rendkívül sokfélék, a személyiséget egyfajta mentális immunitás vértetéssel szükséges ellátnunk. A művészi zene, amelynek ismeretétől, befogadási készségétől, gyakorlatától biztos izlést, megalapozott világlátást, pozitív életvezetést remélhetünk, e jövőt meghatározó cél elérésének semmi mással nem pótolható eszköze. Minden egyes gyermek az emberi közösségnek egyedi és megismételhetetlen tagjaként születik közénk. Személyre szabott gondoskodás során a család és közvetlen, majd tágabb környezete, iskolái, mesterei hatásaira fogékonyan reagálva válik a felnőttek közösségének autonóm személyiségévé. Művészeti iskolánk a személyi egységének pedagógiai konzekvenciáit messzemenőig érvényesíti a tanítási folyamatban: a kollektív hagyományba való beavatás saját, egyénre szabott útjait elfogadva, segítve.”

23 A művészetoktatás teljesítményének mérhetősége ma már nem kérdés, a mérés technikája jól körülhatárolt tudományterület. Nyugat-Európában már kiforrott mérési módszerek vannak, amelyeket itthon is egyre többen alkalmaznak, leginkább alternatív pedagógiai programok támogatására. A Kodály által megsejtett transzferhatás mai tudásunk szerint túl kiterjeszhető az összes művészeti ágra is. További részletek az *Alternatív utak* fejezetben, Kun Katalin előadásában találhatók.

24 A felsőfokú oktatás tapasztalatainak fényében célként fogalmazódik meg: olyan erős elméleti és gyakorlati alapot adni a középfokú oktatásban résztvevők számára, amely biztosítja az egyetemre való bejutást, valamint későbbiekben a megfelelő tanulmányi eredményt. Nem célravezető, ha az egyetemi képzés több-kevesebb idejét a középfokon megszerezhető (és megszerzendő) kompetenciák pótlására kell fordítani.

A középfok kiemelt funkciója a hivatásra nevelés. A közösségépítés is fontos, de ezen a szinten már nem célként, inkább katalizátorként van jelen. A sportból vett analógiával az alapfok a tömegsport, a középfok pedig az élsport (előszobája).

A középfokú képzőhelyek országos eloszlása egyenetlen. Budapest és környéke túl sűrűn ellátott,²⁵ míg a nyugati országrészt agóniája,²⁶ valamint a déli megyék reménytelensége²⁷ aggasztó. A tankerületi rendszer jótékony mellékhatása lehet a kedvezőbb eloszlás, de ez évtizedes léptékben mérhető folyamat.

A kutatás lezárása után a szakképzés területén számos új folyamat indult el, érintve a művészetoktatást is. Ezen folyamatok hatása még nem kimutatható, elemzésük meghaladja tanulmányunk kereteit, így csak röviden foglaljuk össze a legfontosabbakat.

A duális képzés²⁸ tapasztalataira alapozva átfogó átalakítást ígért a kormányzat a szakiskolai rendszerben. 2016/2017-es tanévtől a szakközépiskolai képzés szakgimnáziumban²⁹ folytatódik, a jelenlegi szakiskola megnevezése pedig szakközépiskolává³⁰ módosul. Az érettségi és a szakma együttes megszerzése mellett célként fogalmazódik meg az egyetemről kieső fiatalok visszakérülése a szakképzés rendszerébe. A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal a Nemzetgazdasági Minisztérium háttérintézményeként végzi majd a szakmai irányítást és látja el a fenntartói feladatokat. A költségvetési szervként működő szakképzési centrumok a korábbi egy helyett két szakképesítési ingyenes megszerzését teszik lehetővé az iskolai rendszerű szakképzésben.

25 Ez a korábbi politikai rendszerekből örökölt fővárosközpontúság még évtizedekig éreztetni fogja hatását. Csak reménykedni lehet, hogy ebből a poszt szocialista szindrómából nem lesz poszt szocialista trauma.

26 A Szombathelyi Művészeti Szakközépiskola Népzene Tagozata diákiánnal küzd, 2013 óta nem indult új évfolyam. Egyrészt a demográfiai mutatók sem kedvezőek, de a legnagyobb gond a törvényi előírásnak megfelelő népzene tanárt találni a régióban. A speciális, népzene szakos előírt elméleti tárgyak oktatására csak a fővárosból lenne lehetőség megfelelő szakembert találni, de ez irreálisan költségessé tenné a szakot.

27 Szegeden a konzervatórium eddig a Szegedi Tudományegyetem gyakorló gimnáziumaként működött, nemrég indult be a művészetoktatás. Bár a megfelelő szakembergárda rendelkezésre áll, a vezetés hezitálása könnyen ellehetetlenítheti az oktatást. Pécsi központ kialakítása is fontos lenne, de ez még távolabbinak tűnik. Megoldás lehet egy regionális szintű beiskolázási folyamat szorgalmazása a Pécs–Szeged tengely mentén.

28 A kormányzat szeretné bővíteni a duális képzési rendszert, növelni a résztvevő vállalatok számát, elsősorban mikro-, kis- és középvállalatok bevonásával.

29 A szakgimnáziumokban a képzés továbbra is az érettségit megelőző 9-12. évfolyamokból, valamint az érettségit követő szakképzési évfolyamból áll, lényegi változás azonban, hogy az érettségit megelőző szakaszban növekszik a szakmai képzés és ezen belül is a gyakorlati képzés aránya.

30 A szakközépiskola a 3 éves szakmai képzést és komplex szakmai vizsgát követően automatikusan továbbtanulási lehetőséget nyújt az érettségi megszerzéséhez egy két éves érettségire felkészítő képzés keretében.

Elkészültek a szakgimnáziumi kerettantervek,³¹ valamint bevezetésre került a komplex érettségi, benne a népzeneész ismeretek,³² mint kötelező szakmai tantárgy, amelyet csak emelt szinten teljesíthet a tanuló.

2016. február 9-én megalakult a Köznevelési Kerekasztal, amely célkitűzése szerint a szakmai párbeszéd fórumaként működne, azonban társadalmi megítélése változó. A kormányzat egyértelműen kijelentette, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma a Köznevelési Kerekasztal résztvevőivel közvetlenül tárgyalni fog minden koncepcionális jellegű kérdéstről, jogszabály-módosításról a jövőben.

FELSŐFOK ■ A magyar oktatási rendszer alapvetése, hogy a közismereti és a művészeti tanárképzés különböző képzőhelyen történik, és a végzettség különböző jogosítványokkal jár. A képlet tiszta: közismereti tanár közismereti tárgyakat taníthat általános képzési helyeken, művésztanár pedig művészeti tárgyakat művészeti iskolákban. Mivel az új rendszer nehezen kezelte a művészettel kapcsolatba hozható közismereti tárgyakat,³³ megszületett a művészetközvetítés fogalma. Bár az elnevezés tartalmazza a művészet szót, a képzés mégis a közismeret tárgykörében maradt. A népzene érdekes módon mégis ezen a „térfelelén” jelent meg először. A négyéves főiskolai képzés keretében ének-zene, népzene szakpáron lehetett képesítést szerezni.³⁴ Abban az időben ez volt az egyetlen olyan felsőfokú végzettség, amely megnevezésében szerepelt a népzene, így törvényesen alkalmazhatták az itt végzett hallgatókat a művészeti iskolákban.

31 Tájékoztató a 2016/2017. tanévtől bevezetésre kerülő szakgimnáziumi kerettantervek tervezetéről https://www.nive.hu/index.php?view=article&option=com_content&view=article&id=685%3Aszakgimnaziiumi-kerettanterv-munkaanyag&kulcsszo=n%C3%A9pzene&keres=Keres%C3%A9s (2017. január)

32 https://www.oktatas.hu/kozneveles/erettsegi/erettsegi_vizsgatargyak (2017. január)

33 Köztük az *ének-zenet*, amely érthetetlen módon együtt szerepel a *kézműves és a környezet-kultúra* alapszakokkal a *zenekultúra* képzési ágban.

34 A nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola képzése a kilencvenes évek elejétől másfél évtizedig tartott, a képzésformának a bolognai folyamat vetett véget. Az első nappali tagozatos évfolyam 1991 szeptemberében, a levelező pedig 1992-ben indult. Az utolsó évfolyam 2016 szeptemberében kezdte meg tanulmányait és 2010 júniusában végzett. A képzés a kezdetektől kétszakos volt. Az alapításkor a szak neve *ének-zene, népzene* szak volt. 1998-ban új rendelet jött ki (105/1998. (V. 23.) Korm. rendelet), így az 1998/99-es tanévtől a szak neve megváltozott: *ének-zene-, népzene-tanár* lett, és a mintatanterv a rendeletben foglaltak szerint kibővült. Ez leginkább a tantárgyak számára vonatkozott, de az alapstruktúra nem változott. A 2002/03-as tanévtől a mintatanterv kredit alapúvá vált. A Bessenyei György Tanárképző Főiskola 2000. január 1-jétől Nyíregyházi Főiskolává, majd 2016. január 1-től pedig Nyíregyházi Egyetemmé alakult át. E teljes képzés alatt mintegy 350 hallgató tett záróvizsgát. Az adatokat Ferencziné Ács Ildikó szíves közlése alapján adjuk közre.

A népzene megjelenése a művészeti felsőoktatásban³⁵ viszonylag újabb fejlemény, és komoly előkészítő munka eredménye. A klasszikus zeneoktatási gyakorlatba való integrációt nehezítette a bolognai folyamatként ismert európai oktatáspolitikai irányelvgyűjtemény, amelynek következményeként – a felsőfokú zenei képzések ad-dígi gyakorlatától idegen – kétszintű modellben kellett elhelyezni a népzeneoktatást is. 2013-ra nyilvánvalóvá vált az európai felsőoktatási rendszerek egységesítését célzó modell életképtelensége a tanárképzésben, így indulhatott el az osztatlan képzés, a népzene-tanár-képzés esetében speciálisan szakpárokkal. Nagymértékben a gyakorlati népzene-szempépzés elindulásának köszönhető, hogy 2011-től a zene-tudományi mesterképzés keretében újból lehet *etnomuzikológia* specializációt is végezni.³⁶

2014-ben a magyar oktatási rendszer alapelveinek ellentmondó, a területen jelentős disszonanciát okozó folyamatok indultak meg. A közismereti tanárképzésben megjelent egy olyan képzési forma,³⁷ amely irreálisan széles szakterület³⁸ tanításának jogosítványával csábítja a hallgatókat, és közismereti tanárokat küldene az alapfokú szakirányú népzeneoktatásba, azaz közismereti diplomával rendelkezők számára teszi

35 A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen 2007-ben indult be a felsőfokú gyakorlati hangszeres és énekes népzene-szempépzés. 2009-ben megalakult a Népzene Tanszék. 2010-ben a népzene-tanári mesterképzés, 2014-ben pedig a tanárképzés átalakítását követően osztatlan, kétszakos tanárképzés vette kezdetét.

36 Ismeretes, hogy a Zeneakadémia keretein belül már folyt magas szintű etnomuzikológiai képzés. 1951-ben a zene-tudományi tanszak párhuzamos zene-történész és népzene-kutató osztályokkal indult. Az első népzene-szempépzést Kodály Zoltán és Lajtha László vezette. Kodály nyugdíjazásával, majd halálával a népzene-tudományi képzés abbamaradt.

37 A Nyíregyházi Egyetem Zenei Intézet osztatlan tanári szakot indít *éneke-zene-tanár – népzene-és népi kultúra-tanár* szakpárosításban.

38 Az indítandó tanárszak képzési és kimeneti követelményeit (KKK) tartalmazó leírás: *Népzene- és népi kultúra-tanár*

1. Az 1. melléklet 2. pontjában foglaltakra tekintettel a szakképzettség oklevélben szereplő

- magyar nyelvű megjelölése: *okleveles népzene és népi kultúra-tanár (megjelölve a népi hangszert)*

- angol nyelvű megjelölése: *teacher of Folk Music;*

- választható népi hangszerek: *hegedű, brácsa, nagybőgő-ütőgardon, citera, tambura, koboz, tekerő, furulya, klarinét-tárogató, duda, cimbalom, harmonika (violin, viola, doublebass-gardon, zither, tambura, koboz, hurdy-gurdy, folk flute, clarinet-tárogató, bagpipe, cimbalom, accordion)*

2. A 3. §-ban foglaltakra és az 1. melléklet 4.1.1. és 4.2.1. pontjára figyelemmel

- a képzési idő 10 félév

3. A képzés célja – *meglévő népi hangszer- vagy népi énektudásra alapozva – az iskolai nevelés-oktatás szakaszában, az alapfokú művészetoktatásban, a választott népi hangszer, népi ének, népi játékok, népi hagyományok egyéni, valamint csoportos formában megvalósuló tanítási, pedagógiai kutatási, tervezési és fejlesztési feladatok ellátására, az iskola pedagógiai feladatainak végzésére képes tanárok képzése, akik elláthatják a népzenei együttességek vezetését, néptáncsoportok hangszeres kíséretét is. Felkészültek a tanulmányaik doktori képzésben való folytatására.* (Magyar Közlöny; <http://www.magyarokozlony.hu/dokumentumok/7f2de95bc68028c87c367573def263648eead8da/megtekintes#286;n%C3%A9ppikult%C3%B4Ara>; 2016. január)

lehetővé a művészetoktatásban való tanítást, ami más zenei műfajok esetében elképzelhetetlen lenne. A folyamat következményei beláthatatlanok. A vesztély nem lebecsülendő, a felsőfokú művészetoktatásban megvalósuló népzeneész művésztanárképzés eredményei válhatnak semmissé. Ez a szemlélet – ellentétben a népzene zeneakadémiai oktatásban kivívott rangjával – a népi játék, a népi hagyományok stb. közismereti tárgyak közé számúzi a népzeneét, a művésztanárokkal azonos jogosítványokat biztosítva közismereti tanároknak a művészetoktatásban. Van külföldi példa ilyen típusú intézményre,³⁹ de ezek az Európában elfogadott oktatási rendszereknek nehezen tudnak megfelelni, így hosszútávú működésük nem megalapozott. További hátrány, hogy az összevontan oktatott, egyes szakterületek nem tudnak beilleszkedni az adott szakterület oktatási rendszerébe, „körön kívül” maradnak. Ennek következményeképpen a népzene sem tud egyenjogúvá válni a többi zenei műfajjal. Másik modell lehet a néptánc és a népzene összevonása. Erre is van példa külföldön,⁴⁰ de a tapasztalat azt mutatja, hogy a két műfaj között nehezen alakul ki egyensúly. A magyar zeneakadémiai képzéshez hasonló modelleket Európa-szerte találunk.⁴¹ Előnye, hogy a népzene betagozódik a már kialakult oktatási rendszerbe, ezáltal létre tudja hozni saját intézményeit,⁴² és egyfajta védettséget is jelent.

ÖSSZEZÉS ■ Sokkal szorosabb kapcsolatra van szükség a különböző oktatási szintek intézményei között.⁴³ Az igény általában megvan, de ez a gyakorlatban ritkán realizálódik. A korábbi szakmai fórumok megszűntek, újak viszont nem jöttek létre. Az erre hivatott szakmai szervezetek⁴⁴ hatékonyságáról, lobbijéről erősen megoszlanak a vélemények.

39 Telemark University College, Department of Norwegian Folk Culture (Rauland, Norvégia) <http://www.tuc.no/The-Campuses/Campus-Rauland>

40 Irish World Academy of Music and Dance (Limerick, Írország) <http://www.irishworldacademy.ie/>

41 The Royal Swedish Academy of Music (Stockholm, Svédország) <http://www.musikaliskaakademien.se/>; Sibelius Academy of the University of the Arts Helsinki (Helsinki, Finnország) www.musiikkitalo.fi; University of Arts in Belgrade (Belgrád, Szerbia) <http://www.fmu.bg.ac.rs/>

42 Doktori képzés, gyakorló iskolák stb.

43 Óralátogatások, bemutatóórák, népszerűsítő koncertek, szakmai fórumok stb.

44 Érdekes módon az egyik legnagyobb szakmai tömörülésnek, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének még nincs népzenei tagozata.

TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁS

A művészeti iskolák tevékenysége széleskörű társadalmi beágyazottságot mutat. Az intézményekben folyó oktatási tevékenység számos egyéb programmal egészül ki, jelentősen megnövelve ezzel a tanári terhelést. Az iskolák tanulói és tanárai állandó résztvevői a települési és régiós rendezvényeknek,⁴⁵ emellett a szociális szerepvállalás⁴⁶ is jellemző. E többletmunka részben megtérül, hiszen egyfajta direkt marketingként hat: leendő diákokat szólít meg, szülők figyelmét irányítja a művészeti képzés felé. Ne feledjük, a „toborzás” létszükséglet, hiszen nem kötelező, hanem választott oktatási formáról van szó.

A csoportos főtárgy alkalmazhatóságának szűkítése sokakat kizárna a közösségi élményből. Ezt orvosolandó, a tanárok szakköri keretek között foglalkoznak a gyerekekkel, a tanév végeztével pedig nyári táborokban folytatódik az oktatás.

Általános gyakorlat az „áttanítás”, ha egy intézmény nem tudja megfelelő órászámmal ellátni az oktatóját és elérhető közelségben fogadóképes általános iskola található.⁴⁷

IDEOLOGIAI BEFOLYÁSOLTSÁG ÉS VESZÉLYEI⁴⁸

A *táncházmozgalom* alulról jövő, önszerveződő, váratlanul megjelenő szellemi áramlatként hozta magával az igényt, hogy a népművészet eljuttassza, a néptáncot pedig el-táncolják. Miközben mindez kezd beilleszkedni az intézményes oktatás kereteibe, folyamatos a csábítás, hogy a népi kultúra eredeti közegében jól működő didaktikai mechanizmusokat⁴⁹ kontroll nélkül emeljék át a napi gyakorlatba.

A szélesebb rétegeket megszólító, spontán szellemi folyamatok gyakori velejárója, hogy a tárgyyszerű ismeretanyag érzelmi, ideológiai elemekkel, illetve szakmai dilet-tantizmussal társul. Az adott témáról így kialakuló kép torzul, akadályává válik a valódi megértésnek, kényszeres önigazolásba csap át. A szakmai tartalom és a megismerés motivációjaként elfogadható érzelmi kötődés felcserélődik, aránytalanná válik. Bár a népzeneoktatás intézményesülése ezt a jelenséget jelentősen visszaszorította, egyes elemei máig visszaköszönnek.

„Eredeti közegében, kis, elzárt közösségek életébe ágyazódva, a népzene meghatározott funkcióban működött. Amikor a városi értelmiség a 19. század végén elkezdte

45 Állami ünnepek, helyi kulturális rendezvények, művészeti fesztiválok stb.

46 Koncertek, hangszerbemutatók nyugdíjas otthonokban, óvodákban, árvaházakban, állami nevelőintézetekben stb.

47 Művésztanárok megjelenése a közismereti oktatásban kényszerű folyamat, de nem káros. Végzettségtől függően, szakszerűen el tudják látni az általános vagy szakirányú tárgyak tanítását (népzeneelmélet, ének-zene, szolfézs stb.).

48 Az ideológiai irányból érkező hatások nem feltétlenül negatívak, lehetnek inspirálóak is.

49 A hallás utáni tanulás kizárólagossága, az írásbeliség hanyagolása, a csoportos oktatás dominanciája stb.

tanulmányozni a folklórjelenségeket (köztük a paraszttzenét), óhatatlanul jelentéstartalommal ruházta fel e tudattalan folyamatokat. Nem csoda, hiszen még fülében csengtek a romantika édesen naiv szólamai, népi kultúráról alkotott sztereotípiái. Az eldugott falvak lakói ősi értékek tudatos őreként léptek elénk, akik romlott társadalmunknak üzentek a múltból.

Ma már egészen más a helyzet, gondolhatnánk. Hiszen a kulturális önellátásban »sínylődő« közösségek felbomlottak, a folklór utolsó morzsáit sikeresen csipegette fel a revival mozgalom, és menekítette át az urbánus környezetbe. Tudjuk, hogy a folklór közösségmegtartó ereje korlátozott, hiszen nem állt ellen a vasútnak, és dédanyáink zokszó nélkül bújtak gyönyörű viseletükből műanyag otthonkáikba. Azt is tudjuk, hogy a népzene nélkülözte az írásbeliséget, szájról-szájra hagyományozódott, kollektív alkotási folyamat eredményeként jött létre és szigorúan meghatározott feladata volt a közösségek életében.

Úgy tűnik azonban, hogy a fent említett romantikus képtől mégsem szabadulhatunk. Látnunk kell, hogy a számos szellemi előkép után, az 1970-es években megindult táncházmozgalom önkényesen válogatott a városi környezetbe átörökíthető kultúrelemek közül. Megjelent egy attitűd, amely bizonyos értékeket társít ezekhez a kiragadott elemekhez. Bár valós értékek, mégis a városi értelmiség múltba révedésének fénytörésében mutatkoznak.⁵⁰

50 Bolya Máttyás: *Ahány csillag fenn az égen... A népzene és a sztáripár*. Zeneakadémia Koncertmagazin, 2015. január–június

Ebben a fejezetben összefoglaljuk azokat a körülményeket, amelyek a tanári kompetencia kialakulását, illetve a képességfejlesztést befolyásolják. Leegyszerűsítve a szakmódszertan alapvetéseit, kifejezhetjük azt három rövid kérdőszóval: Mit? Hogyan? Miért? (tanítunk). A szakmai diskurzusokban a pedagógusi eszköztár gyakran túlhangsúlyozott, pedig ugyanilyen fontos a következő fejezetben tárgyalt *oktatásszervezési* tevékenység is.

TANTERVEK

A tanterveket tekintve alapfokon⁵¹ a legutóbbi átdolgozás 2011-ben vált hatályossá,⁵² a középfokú képzésben pedig csak egyetlen korábbi dokumentum létezik, amire támaszkodhatunk, a Művelődési és Köznevelési Minisztérium 1998-ban kiadott *Népzenei szakképzés központi tantárgyi programja*,⁵³ amelyhez hasonló azóta sem jelent meg, és tartalmi módosítására a 2013. szeptember 1-től bevezetett Szak- és Felnőttképzési kerettanterv nem adott lehetőséget.⁵⁴ A korábbi és jelenleg is érvényes tantervek készítői közül többen ma a Zeneakadémia Népzene Tanszékének oktatói. Fontos körülmény, hogy e programok kidolgozásakor, az 1990-es évek végén a középfok gyakorlatilag felnőttképzést jelentett, mivel nem volt esély felsőfokú oktatás beindítására. Ennek következtében a program szinte minden lehetséges ismeretet és kompetenciát felsorol ugyan, de mára elavult és nem valósítja meg a több szinten egymásra épülő oktatás modelljét.

A kutatás keretében összehasonlításra kerültek a fentebb említett tantervek, valamint gyakorlati alkalmazhatóságuk. Általános tapasztalat, hogy az alapfokú tanterv 1999-es és 2011-es verziója között lényegi, koncepcionális különbség nincs. Utóbbi sok szövegrészt változtatás nélkül átvett, helyenként jogos kiegészítésekkel élt, viszont értékes részek kimaradtak. Összességében a revízió nem tűnik igazán alaposnak. Bizonyos témakörök – teljesen jogosan – részletesebb kifejtést kaptak, de ez a szemlélet nem vonul végig a teljes anyagon. A szakmai tartalom tehát nem változott lényegesen,

51 Az első alapfokú tanterv az Oktatási Minisztérium megrendelésére készült: *Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja. Népzene*. Sorozatszerk.: Dr. Szűcsné Hobaj Tünde. ROMI-SULI, 1999

52 E tantervek nem jelentek meg nyomtatásban, jelenleg a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének honlapján találhatóak meg digitális formában (<http://www.mzmsz.hu/index.php/hu/tantervek>; 2017. január).

53 *Népzenei szakképzés központi tantárgyi programja a zeneművészeti szakközépiskolák számára*. Főszerk.: dr. Szüdi János. ROMI-SULI, Mogyoród, 1998

54 A szakképzésben történő legújabb fejleményekről részletesebben a *Középfok* című fejezetben írunk.

jól kitapintható azonban a kompetencia alapú oktatási szemlélet terminológiájának megjelenése. A középfokú tanterv nem változott 1998 óta. A felsőfokú oktatás tapasztalatainak fényében elmondható, hogy ismeretanyaga túlméretezett és nem kellően strukturált. A középfokú oktatás kiemelt helyzetben van. Egyrészt az itt megjelenő tanulók nagyobb része a későbbiekben hivatásának választja a népzenei pályát, másrészt ez az oktatási szint egyszerre és közvetlenül van kapcsolatban az oktatás másik két szintjével. Az ismeretanyagok arányos elosztása, a három oktatási szinten átívelő, horizontális és vertikális bővülése elengedhetetlen a szintek ki- és bemeneteinek szinkronizálásához.

A tapasztalatok szerint a tantervek egyfajta ötlettárként működnek. Kereteik túl merevek a mindennapi oktatáshoz, a helyi tanterv készítésének – jogi és gyakorlati – lehetőségével pedig kevesen élnek.⁵⁵ Leginkább az általános kerettanterv vonatkozó részét adják be az iskolák.⁵⁶ A lokálisan összegyűlt pedagógiai tapasztalatok összegzésére alkalmas lenne a helyi tanterv intézménye, de az oktatók körében még nem magától értetődő e lehetőség hosszú távú hasznossága. Értékes, a gyakorlatot leképező tanterv alapanyaga lehet a helyi tantervek összessége, ha az igény, az eszköztár és a képesség találkozik. A helyi tantervet általában a tankerület vezetője ellenőrzi és engedélyezi, pedig ennek megítélése, kontextusba helyezése inkább szakmai műhelyek kompetenciája alá tartozik.

A tantervek merevségének az is oka, hogy a közismereti tárgyak tanterveinek mintájára készültek. Hatalmas különbség azonban, hogy míg a közismereti tárgyak tanulása kötelező, a belépő korosztály pedig meghatározott, addig a művészeti oktatásban megjelenő tanulók különböző életkorban léphetnek a rendszerbe. A pedagógusok egyéni invenciójának megjelenítése – például a helyi tanterv adta kereteken belül – azért is késlekedik, mert a helyi oktatásszervezés gyorsan változó szereplői nem fektetnek kellő hangsúlyt a közismereti oktatás és a művészeti oktatás különbségeinek ki-domborítására, megértésére. Ennek egyenes következménye a pedagógustársadalom jelentős motivációvesztése.

TANANYAGOK

Az alulról szerveződő, nem minden szellemi előzmény nélkül, mégis spontán módon megjelenő táncházmozgalomban viszonylag hamar felmerült a tapasztalatok rögzítésének igénye. Az 1980-as évek közepétől sorra megjelenő kiadványokat egyszerre jellemezte az értékközpontú válogatás, az előképek hiányából adódó útkeresés, a zenei élet más területeivel való szűkös kommunikáció, a forráshiány miatt jelentkező szakmai és formai kompromisszumok, valamint az átfogó koncepció hiánya. Mindez érthető volt abban a korban, amikor a művészetoktatásban még nem jelent meg önállóan a nép-

55 Különböző kidolgozottságú, helyi fejlesztésű tananyag, taneszköz, módszer a vizsgált iskolák 29%-nál van, 11%-nál készül, 60% esetében pedig nincs.

56 Az iskolák 72%-a nem készít speciális tantervet, hanem az általános kerettantervet adja be.

zene, közép- és felsőfokú oktatása pedig csak távoli jövőnek tűnt. Az azóta eltelt 30 év sok változást hozott, a népzene ma már az oktatási rendszer mindhárom képzési szintjén megtaláljuk. Ezzel újabb igények, feladatok jelentek meg, amelyek elvégzésével nagyrészt még adós a népzenei előadóművész és pedagógus szakma.

A helyszíni felméréssel párhuzamosan megindítottuk a különböző, általánosan használt tananyagok összegyűjtését, valamint rendezését további feldolgozás és elemzés céljából.⁵⁷ A munkában elsősorban az LFZE Népzene Tanszék oktatói, valamint a középfokú oktatásban aktívan részt vevő tanárok segítettek. Tananyagnak tekintettünk minden olyan kiadványt, amely hivatalosan megjelent, mindenki számára hozzáférhető, pontos oktatási célcsoportot határoz meg és van didaktikai vonatkozása. Ilyen szempontból nem számít tananyagnak egy eredeti, helyszíni felvételeket tartalmazó hanghordozó vagy lejegyzéseket közlő kottás kiadvány. Amíg nem kapcsolódik hozzájuk didaktikai szemléletű adatbázis vagy szerkesztési elv, leírt módszertani anyag, addig „csak” oktatási segédanyagnak számítanak.

Ha egy egységes, korszerű koncepció keretébe helyezzük a kiadványokat, lehetőség adódik azok ismeretanyagának értékelésére és besorolására.⁵⁸ Ez alapján definiálni lehet a pontos célcsoportot is. A szakirány szerint csoportosított kiadványokat egy egyszerű didaktikai szempontrendszer alapján tipizáltuk, majd egy tízes skálán meghatároztuk didaktikai értéküket. Az elemzés alapján a következő kiadványcsoportokat találtuk:

TEMATIKUS KIADVÁNYOK ■ Ezen kiadványok anyaga jellemzően egy téma köré szerveződik, a hozzáadott pedagógiai érték minimális. Az oktatási cél és a publikált anyag viszonya itt felcserélődik. Pedagógiai eszközöket a szerzők kizárólag a vizsgált jelenségek leírására használnak, a vizsgált anyagon keresztül elérendő (vagy elérhető) pedagógiai cél háttérbe szorul. A dallamok kötetben belüli elrendezése inkább a népzene kutatás terminológiáit követi, nem didaktikus felépítésűek. Ilyen rendezéssel lehet egy előadói egyéniség,⁵⁹ földrajzi egység⁶⁰ (tájegység, mikrorégió, helység stb.),

57 A feldolgozott kiadványok teljes listája a *Függelék*ben található.

58 A tananyagok pozícionálásához segítséget nyújt a *Függelék*ben található, az oktatási szinteket, funkciókat és az egymásra épülő tananyagok koncepcióját megjelenítő folyamatábra.

59 Ilyen például a legutóbb megjelent, két kötetes, Dobos Károly széki primás dallamait feldolgozó munka is: Virágölygi Márta: *Széki népzene I–II. Dobos Károly dallamai*. Dialekton, Budapest, 2014

60 Ide sorolható Pávai István: *Magyarózd népzeneje Horváth István gyűjtései tükrében*. Hagyományok Háza, MTA BTK Zenetudományi Intézet, Budapest, 2015; Bencze Lászlóné dr. Mező Judit: *Vetettem violát. Bihari népdalok*. Dialekton, Budapest, 2013

népzene gyűjtői életmű,⁶¹ népzene gyűjtési program,⁶² a megszólaltatás módja⁶³ (hangszer vagy ének), illetve ezek tetszőleges kombinációja. Az átfedések ellenére fontos azonban elválasztanunk az oktatásban és a tudomány területén készült munkákat. Míg az előbbiektől jogosan várunk el több hozzáadott pedagógia tartalmat, addig a tudományos munkák inkább látens módon tartalmaznak ilyen ismereteket, jól megszerkesztett mutatók és kereső algoritmusok segítségével nyújtanak segítséget – a tanulókkal szemben inkább – a pedagógusoknak. Jelentős részük oktatási segédanyagnak számít.

PÉLDATÁRAK ■ A példatárak esetében már határozottan megjelenik a pedagógiai cél, bár a didaktikus felépítés, a tanulást-tanítást segítő eszköztár általában hiányzik. Anyagukra szélesebb körű válogatás jellemző, de a tematikus kiadványokból már ismert, korábban tárgyalt szerkesztési elvek is felbukkannak. Gyakran találunk a példatár műfajához csak lazábban kötődő fejezeteket, ez is a műfaj kiforrotlanságára utal. Ezek a kiegészítő fejezetek fontosak, kifejezik a szerzők, szerkesztők azon törekvéseit, hogy szélesebb kultúrtörténeti, szakmai kontextusba helyezték munkájukat, de valójában hosszabb kifejtésre érdemes, önálló kötetbe kívánczó szövegrészekről van szó.⁶⁴ A célcsoport, valamint a szükséges előtanulmányok, kompetenciák meghatározása többnyire hiányos. Ez összefügghet azzal a gyakorlati ténnyel, hogy a népzeneoktatásban megjelenő tanulók életkora nem kapcsolódik egyértelműen az elvégzett osztályokhoz, ellentétben a közismereti oktatással. Amíg az oktatási törvény lehetővé tette, sokan 18 éves koruk felett is jártak alapfokú művészetoktatási intézménybe népzene tanulni. A példatárak nagyon fontosak a népzeneoktatásban, de nem pótolják a valódi tankönyveket, módszertani leírásokat. Az elmúlt 30 évben született művek nagy része ebbe a kategóriába sorolható.⁶⁵

DIDAKTIKAI KIADVÁNYOK ■ Ez a szegmens az oktatás legfontosabb pillére. Fontos funkciója – a tanítás mellett – az eddig említett kiadványtípusok módszertani szemléletű összekapcsolása. Ezek a kiadványok kifejezetten az oktatási célból készül-

61 Például *Vikár Béla népzenei és népköltési gyűjteménye*. Szerk.: Sebő Ferenc. Hagyományok Háza, Néprajzi Múzeum, MTA Zenetudományi Intézet, 2009

62 Például *Új Pátria* CD sorozat. Hagyományok Háza, 2010; *PATRIA. Magyar népzenei felvételek 1936-1963*. Szerk.: Sebő Ferenc. Hagyományok Háza, 2010

63 Például *Magyar citerás antológia I-IV*. CD sorozat Balogh Sándor és Bolya Mátyás szerkesztésében.

64 Ilyen szövegrészek például a *Magyar népi énekiskola* kötetekben található néprajzi, oktatástörténeti, módszertani, népzeneelméleti fejezetek. Jellemzően rövidek és nem kapcsolódnak szorosán a példákhoz.

65 Ide tartoznak például Juhász Zoltán *Furulyaiskola* kötetei is, továbbiak a *Függelék*ben.

tek, tankönyvnek minősülnek. Előfordul, hogy más funkciókat is ötvöznek,⁶⁶ együtt jelennek meg például adattárral, példatárral stb. A példák sorrendje módszertani koncepciót tükröz, a célcsoport jól körülhatárolt, a tananyagot oktatást segítő eszközök egészítik ki (tárgymutató, fogalomfelhő, kereső, dallamváz, variánsok, szerkezeti vázlat stb.) Korcsoporthoz illeszkedő kiegészítő információk teszik olvashatóssá a kiadványt (képek, versek, érdekes tények, életrajzi adatok, hangszer történet stb.) Ez a típus sajnos erősen alulreprezentált a vizsgált mintában. Pozitívum azonban, hogy vannak korszerű szemléletet képviselő műhelyek, munkáik mintául szolgálhatnak a hiányok pótlásához.

KORSZERŰ TANANYAGOK ■ Fontos megemlíteni néhány előremutató, követendő példát a jelenleg elérhető kiadványok közül. Szabó Adrienne hegedűiskolája⁶⁷ jól behatárolt csoporthoz, a kezdő hegedűsökhöz szól. Előtérbe helyezi a hangszer technikai megismerését, nehézség szerint rendezett játéktechnikai elemek során vezeti a növendéket magasabb tudásszintre. A könyvhöz hangzó melléklet is tartozik.

Juhász Zoltán és Fábián Éva kis füzete⁶⁸ a legkisebbeknek készült, a furulyatanulás anyanyelvi, a hagyományos közösségekben megfigyelhető, spontán tanulás gyakorlatait igyekszik beemelni a népzeneoktatásba. A dallamok a furulyatanulás fázisait követik, a hangszeres játékot megelőzi az éneklés. A technikai fejlődést fogásokat bemutató ikonok segítik. A füzethez hangzó melléklet is tartozik. A célcsoport, a pedagógiai cél jól körülhatárolt, a kiadvány nem tűz ki teljesíthetetlen célokat.

Balogh Sándor kötete⁶⁹ már a nagyobb furulyásokat szólítja meg, az alapfokú művészetoktatás 2. osztályától kezdve. A kiadvány kitűnő példája a jól értelmezett didaktikus alapkoncepciónak, és az azt maximálisan kiszolgáló segédeszközöknek (fogástáblázatok, fogásfotók, sokoldalú mutatók, koncepcióba illeszkedő dallamtár, hangzó melléklet), valamint a jó arányérzékkel adagolt kiegészítő információknak (archív fotók, rövid hangszer történet és dialektus leírások stb.).

66 Ilyen például Balogh Sándor, Bolya Mátyás: *Magyar citerazene I–II. Tananyag, példatár és adattár az alap-, középfokú és felsőfokú tanulmányokhoz*. Flaccus, Budapest, 2008

67 Szabó Adrienne: *Népi hegedűiskola gyermekeknek*. Hagyományok Háza, Budapest, 2013

68 Fábián Éva, Juhász Zoltán: *Éneklő furulya*. Hagyományok Háza, Budapest, 2003

69 Balogh Sándor: *A magyar népi furulyajáték alapjai*. Flaccus, Budapest, 2011

Fábrí Géza Szegeden létrehozott szellemi műhelye⁷⁰ ma már megkerülhetetlen tényezője a koboz oktatásának. Innovatív megoldásai, folyamatosan bővülő tananyaga példaértékű. A DVD-n kiadott Koboziskolát⁷¹ az online kurzus ötlete követte.⁷² Tapasztalatairól a kutatási programhoz kapcsolódó konferencia programjában is beszámolt.⁷³

Bolya Mátyás citerás kiadványai jelentős szerepet játszottak a multi-platform tartalomszemlélet megjelenésében, a különböző platformok hozzáadott értékének vizsgálatában, illetve a tartalom és a kommunikációs technika elválasztásában. A Balogh Sándorral közösen szerkesztett CD sorozat második lemeze⁷⁴ alapján készült könyv⁷⁵ már tudatosan építkezett online felületen is használható eszközökből. Ezen alapul a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem – és egyben a Népzene Tanszék – első online tananyaga.⁷⁶

ELAVULT KIADÓI MODELLEK ■ Jelentős problémát okoznak a hagyományos kiadói gyakorlat körül kialakuló anomáliák. A kiadók előtt két út áll: vagy betagozódnak valamelyik monopolhelyzetben lévő, piaci erejével visszaélő mamutcég rendszerébe, feláldozva ezzel autonóm, értékközpontú döntésmechanizmusukat a profitorientáció oltárán; vagy követik a kis kiadók büszke agóniáját. Bármelyik utat is választja egy kiadó, a viszonylag szűk réteget megszólító népzenei kiadványok sorsa könnyen megjósolható: kis példányszám, aránytalanul nagy pályázati adminisztráció, reménytelen utángyártás, jogi rendezetlenség, a kiadványgondozás teljes hiánya. Szerzői oldalról is vannak mulasztások: általában nincsenek tisztában a kiadói és gyártási folyamat technikai és jogi hátterével. Teljesen új kiadói modellel és szemléletre van szükség a piac minden szereplőjétől.

ÖSSZEGZÉS ■ Az oktatást kiszolgáló tananyagok három említett csoportja, vagyis a tematikusan szerkesztett oktatási segédanyagok, a példatárak és a tankönyvek egymáshoz viszonyított aránya nem megfelelő. Tematikus anyagokból sok van, viszont

70 Piarista Mester Tanoda, Szeged. Az alapfokú művészetoktatási intézményt a Piarista Rend Magyar Tartományának Tartományfőnöksége tartja fent. Az iskola művészeti tevékenységét a Mester Tanoda Alapítvány támogatja.

71 Fábrí Géza: *Koboziskola 1-2*. Mester Tanoda Alapítvány, Szeged, 2008 (2 DVD kísérőfüzettel)

72 Fábrí Géza: *Online Koboziskola* (www.koboziskola.hu, 2016. január)

73 Fábrí Géza: *Az online tanítás lehetőségei, alap- és középfokú népzeneoktatás alkotó közegben*. Az előadás elhangzott 2015. november 21-én, a MTA BTK Zenetudományi Intézet Bartók termében tartott, *Pillanatkép a magyar népzeneoktatásról* című konferencián.

74 *Magyar citerás antológia II*. Szerk.: Balogh Sándor, Bolya Mátyás. Flaccus, Budapest, 2005 (CD)

75 Bolya Mátyás: *Magyar citerás antológia II. Lejegyzések, dalszövegek, életrajzok*. Dialekton, Budapest, 2012 (könyv)

76 Bolya Mátyás: *Magyar citerás antológia* (<http://mca.lfze.hu/>), online tananyag, 2016. január)

nem fedik le a teljes magyar nyelvterület zenei hagyományát. Példatárakból kevesebb van a szükségesnél,⁷⁷ bizonyos hangszerek esetében példatár nem áll rendelkezésre.⁷⁸ Jelentős hiányt tapasztaltunk a tankönyvek terén, a hozzájuk kapcsolódó tanári kézikönyvek és a leendő tanároknak szóló, egyetemi szinten alkalmazandó szakdidaktikai könyvek pedig teljesen hiányoznak a palettáról. Fontos hangsúlyozni, hogy e három kategória nem fejezi ki hierarchiát, mindháromra szükség van egy egységes koncepcióra épülő, kiegyenlített rendszerben.

A kiadványokat elemezve több típushibával találkoztunk. Ezek egy része koncepcionális, más része talán a kialakulatlan kiadási gyakorlattal magyarázható. Az itt felsorolt hibák jelentős része ma már orvosolható, akár régi kiadvány „felrisszítéséről”, akár új kiadvány megjelentetéséről van szó. Kiadói gyakorlat, valamint az összegyűlt tanítási tapasztalatok birtokában ma már ezeken a problémákon túl tud lépni a szakma, ha alkotó műhelyekbe szerveződve, kellő szakmai kommunikációval, külső szakemberek bevonásával, pályázati lehetőségek kihasználásával fog munkába. Az elszigetelt műhelyek, egyszerűs művek és a nem megfelelő kiadványgondozás ideje lejárt.

Koncepcionális hibának számít, ha különböző műfajok keverednek egy kiadványban, erre sok példa akad. Ilyenkor az alapszöveg mellett – gyakran indokolatlanul és nem kellő részletességgel – más témák is megjelennek, úgy mint: hangszertörténet, népzene kutatás, néprajz, tudományos ismeretterjesztés, életrajz, általános szakmódszertan, oktatástörténet, településtörténet stb. Ez leginkább akkor jelentkezik, ha hiányzik a folyamattervezés. A tervezés során külső és belső kiadványterv készül. A külső kiadványterv azt mutatja meg (vagy deríti ki piecelemzéssel), hogy hol helyezkedik el a leendő kiadvány az oktatási anyagok teljes spektrumán, milyen típusú kiadványra van szükség a piacon, hogyan valósul meg az egymásra épülő tananyagok koncepciója. A belső tervezés folyamán határozzuk meg a célcsoportot, egyeztetünk a tantervekkel, alakítjuk ki a kapcsolódási pontokat,⁷⁹ nevezzük meg a felhasználható oktatási segédanyagokat, illetve választjuk ki a tartalomhoz leginkább illeszkedő kommunikációs technikát.⁸⁰

További koncepcionális hiba, ha nincs meghatározva a célcsoport, illetve ha a kiadvány nem illeszkedik az eddig megjelent munkák sorába, azokra nem hivatkozik, az elődök eredményeit nem szintetizálja, meghaladott szakmai véleményüket nem

77 Leginkább a táncházmozgalom „divatos” tájegységeinek zenéi illetve előadói egyéniségeinek repertoárja került a példatárakba, később ezek a sorozatok nem mindig folytatódtak. Kevésbé ismert zenészek, kisebb érdeklődést kiváltó területek kimaradtak, így sok esetben az összehasonlító elemzés sem lehetséges.

78 Duda, népi klarinét, tárogató, cimbalom.

79 Más műfajokkal, szakköri munkával, komplex művészetoktatási koncepciókkal stb.

80 Ez egyrészt a kiadvány fizikai megvalósulását jelenti (könyv, cd, dvd, dvd-rom, online felület, ezek kombinációja stb.), illetve a tartalom konvertálását a kor elvárásainak megfelelő, leghatékonyabb formába (keresőalgorithmusok, kereszthivatkozások rendszere, fogalomfelhők, online felületek bevonása, platformok közötti váltás, multi-platform tartalomszemlélet).

korrigálja. Ide értendő a saját, korábbi kiadványok tapasztalatainak visszaforgatása is.⁸¹ Megjelenik ugyan egy-egy jó ötlet, de ez gyakran elszigetelt marad, nem fejlődik tovább.⁸²

Formai hibának számít a rossz címválasztás. Ez a jelenség is viszonylag gyakori. A címnek pontosan ki kell fejeznie a tartalmat. Ha ez nehézkes, akkor alcím használatával pontosítható a szerzői szándék. A címben szereplő *iskola* kifejezés didaktikai kiadványra utal, általában a tartalom mégis más.⁸³ A túl általános cím is lehet félrevezető.⁸⁴ Extrém példa, ha a szerző sem állapítható meg egyértelműen.⁸⁵

Jellemző formai hiba a nem megfelelő szöveggondozás. Ez egyrészt a nyelvi korrektúra hiányát jelenti, másrészt az alacsony szintű, már-már értelemzavaró tipográfiai megoldásokat. Mindkettő elengedhetetlen feltétele az általános szakmai diskurzusra bocsátásnak. További formai hiba a hiányos (vagy hiányzó), nem megfelelő formátumú tudományos hivatkozás,⁸⁶ a rosszul felépített (vagy hiányzó) mutatók rendszere.⁸⁷

Formai hibának tűnik, de a szövegre lényeges tartalmi hatással van a szakmai lektorálás is. Tapasztalatunk szerint a szakkönyvkiadás ezen hagyományos intézménye nem működik elég hatékonyan a vizsgált szektorban. A lektor egyrészt pontosabb megfogalmazásokra, esetleges tárgyi és koncepcionális tévedésekre hívja fel a figyelmet, amit a szerző nem minden esetben vesz figyelembe. Az impresszumba bekerülő neveket viszont – a szakmai kritika elfogadásának mértékétől függetlenül – védjegyként használja a kiadó és a szerző egyaránt.

81 Leginkább a népi vonós kiadványoknál tapasztalható színvonalbeli stagnálás, belterjes jelölésrendszer, elavult kottakép stb.

82 Ilyen például Virágvölgyi Márta kiadványaiban található, a dallamok első néhány üteméből összeállított „zenei tartalomjegyzék”, vagy a dallamok szerkezeti felépítését bemutató, gyakran nehezen értelmezhető karaktorsor.

83 Horváth Gyula *Koboziskola* című könyve inkább adatközlői monográfia, mint általános tapasztalatokat összegző munka. A *Magyar népi énekiskola* kötetei valójában példatárak.

84 Virágvölgyi Márta *Széki népzene* című munkája valójában Dobos Károly széki prímás reper-toárját dolgozza fel, nem a teljes széki népzene-t tekintti át. Ez tipikusan monografikus téma.

85 Lajtha László széki gyűjtésének anyaga a *Népzenei monográfiák* sorozat második köteteként jelent meg először 1954-ben, zavarba ejtően részletes lejegyzésekkel, amelyek a táncmuzika gyakorlatban nehezen használhatónak bizonyultak. Ezt orvosolandó született a következő című kiadvány is: *Lajtha László: Széki gyűjtés. Brácsamelléklet Nagy Zsolt lejegyzésében*. De ki a szerző? Újra le kellett jegyezni a Lajtha által papírra vetett akkordokat? A címből nem derül ki az igazság, a könyv pedig rendre rossz helyre kerül a könyvtári adatbázisokban.

86 Archívumokban őrzött, intézményi azonosítóval ellátott hangfelvételek, fényképek, filmek, lejegyzések, kéziratok stb. hivatkozása esetén.

87 Tárgymutató, dallammutató (kezdősor, zenei jellemzők), helynévmutató, gyűjtők, adatközlők, gyűjtési egységek stb.

MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS

A *pedagógus pályamodell* és az *intézményi minősítés* bevezetése a művészetoktatásra is hatással volt. Kellő előkészítés hiányában azonban számos ellentmondást⁸⁸ hozott a felszínre. A közismereti oktatás esetén jól alkalmazható sablonok itt nem, vagy csak részlegesen működnek. A tanárok szkeptikusak a mérési eredményeket tekintve. Jelentős többletmunkával jár a különböző kategóriák⁸⁹ közötti átmenet, az igazán értékes tanerők a napi munka mellett, vagy éppen a közeledő nyugdíjazás miatt nem vállalják ezt. A *pedagógus pályamodell* és az *intézményi minősítés* fogalmának további, részletesebb elemzése nem képezi a kutatási program részét, de a témát övező élénk szakmai párbeszéd lehetőséget ad a folyamatok mélyebb megismerésére.⁹⁰

TOVÁBBKÉPZÉSEK

A pedagógus továbbképzés is a minőségbiztosítás eszköze. A bizonyos időintervallum alatt megszerzendő pontmennyiség az élethosszon át tartó tanulás záloga. Az ötlet jó, de a megvalósítás újfent akadozik. Az elkötelezett népzene-tanár morális zsáktáca kényszerül: a szakirányú továbbképzéseket nem támogatja a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ⁹¹ (továbbiakban KLIK), a szakirányú képzéseket viszont nem tudja önerőből finanszírozni.⁹² Az eredmény, hogy ingyenes, általános tematikájú, gyakran csoportosan a helyszínen megtartott továbbképzéseken vesz részt. Ez egyfajta csökkentett szakmai tartalmú „alibi pontszerzés”. Általános tapasztalat, hogy vidéken nincsenek továbbképzési helyek.

A szakmai továbbképzések egyetlen működő, nem hivatalos útja a szakmai versenyeken való részvétel. Itt tanárok és diákok találkozhatnak, hallhatják egymást, szakmai véleményeket oszthatnak meg.

88 Számos helyen előfordult, hogy egy kiválóan minősült művészetoktatási intézmény hirtelen olyan feltételrendszerben találta magát, ami miatt oktatóinak egy részét nem tudta tovább alkalmazni.

89 Gyakornok, pedagógus I, pedagógus II, mesterpedagógus, kutatótanár.

90 Például <http://www.oktatas.hu/>

91 <http://klik.gov.hu/>

92 A szakirányú képzések térítési díja mellett jelentős összeget tesz ki az utazási költség, mivel a képzési helyek leginkább Budapesten találhatók. Ez egyben nagy időráfordítást is jelent.

ALTERNATÍV UTAK

A népzene és a néptánc vitalitásának kézzelfogható jele, hogy könnyen fuzionál a művészetoktatás egyéb területeivel, kísérleti programokkal,⁹³ illetve beemelhető már kidolgozott koncepciókba.⁹⁴ Leginkább komplex szemléletű művészetoktatás részeként jelenik meg. Esetenként maga a komplex művészetoktatás alapul a magyar néphagyományon.⁹⁵ Az országos kutatás több kísérletező műhelyt tárt fel,⁹⁶ eredmények figyelemreméltóak.

93 A *mozgáskotta* és a *sakkpalota* módszer alkalmazásának ötlete Hajdú Ágotától származik, részletesebben lásd a *Koncepció* fejezet hasonló című alfejezetében.

94 A *Kokas pedagógia* elemeinek egyéni órán való alkalmazásának ötlete Szabó Enikő nevéhez fűződik, részletesebben lásd a *Koncepció* fejezet hasonló című alfejezetében.

95 Ilyen a *Fürkész program*, amelyet Kun Katalin dolgozott ki a Kenderke Református Alapfokú Művészeti Iskola igazgatójaként, vagy az *Abai életfa program*, amelyet Tömör Zsuzsanna dolgozott ki a Sárvíz Alapfokú Művészeti Iskolában (<http://muveszeti.aba.hu/>; 2016. január).

96 Részletesen lásd a *Koncepció* fejezet hasonló című alfejezetében.

Az oktatásszervezés a szakmódszertan előző fejezetben tárgyalt kérdései mellett a pedagógiai folyamatok megvalósulásának másik fontos pillére. E két terület egymást kiegészíti, fenntartható fejlődés csak megfelelő szinkronitás esetén várható. Az oktatás szereplőinek gyakran megváltoztathatatlan, az oktatáshoz csak közvetve kapcsolódó, mégis a folyamat egészét befolyásolni képes körülményekhez⁹⁷ kell alkalmazkodniuk. Az oktatásszervezésben résztvevő szakemberek, intézményvezetők általában nem népzenei végzettségűek, de elhivatottságuk, szimpátiájuk által – az esetek jelentős részében – megvalósul a kívánt együttműködés.

HELY ÉS IDŐ

A művészeti iskola térbeli elhelyezkedése, valamint a tanítási időszáv központi meghatározása stratégiai jelentőségű az alapfokú művészetoktatás hatékonyságában, gyakran az alapvető működés feltételeként jelentkezik.

ELHELYEZKEDÉS ■ A felmérés szerint a tantermek 39%-ban önálló épületben, 47%-ban más intézménnyel közösen, 14%-ban – a székhely mellett – telephelyeken található. Ez a sorrend nagyjából meg is határozza, hogy milyen arányban fordul elő szaktanterem az adott intézményben.⁹⁸ A tantermek hangszigetelése mindenhol hiányzik, de az egyéb feltételek viszonylag jók. Országos összehasonlításban a pedagógusok egy 10-es skálán átlagosan 7,29 pontra értékelték a tantermek felszereltségét, használhatóságát. A tantermek állapotára, illetve az iskola elhelyezkedésére vonatkozó adatok nem mutatnak összefüggést földrajzi vagy közigazgatási egységekkel.

A művészeti iskolák általános iskolához viszonyított elhelyezkedését vizsgálva nem rajzolódik ki általánosan követendő modell. A hely jelentősége az alapfokú oktatásban kiemelt, hiszen a tanulók az általános iskola diákjai közül kerülnek ki. Az önálló épület más téren is önállóságot jelent, viszont a nagyobb távolság nehezíti a kommunikációt az általános iskolával. Nem elhanyagolandó kérdés, hogy a tanuló át tud-e menni egyedül, szülői kíséret nélkül a művészeti iskolába. A közös épület viszont a kényszerű együttélés íratlan szabályaival jár, kompromisszumokat szül.⁹⁹

97 Egy épület adottságai, a település földrajzi elhelyezkedése, közlekedési lehetőségek stb.

98 Önálló épületben általában több, míg a külső telephelyeken szinte soha nem található szaktanterem.

99 Nincs megfelelő koncertterem, zaj van, nagy az áthallás, próbálni csak az órák közti szünetben lehet stb.

IDŐSÁV ■ A közelmúlt oktatáspolitikai döntéseinek következtében bevezetésre került az egész napos iskola koncepciója, valamint jelentős bővültek az óraszámok is.¹⁰⁰ Ez a művészeti oktatásra szánt időszáv szűkülését eredményezte. Az iskolák egyre tovább vannak nyitva, a szülők nem szívesen engedik el a gyerekeiket túl későn zenei órákra. Szeretnék, ha az iskola után minél hamarabb mehetnének a zeneiskolába, így a délután négy óra körüli időpontokra kellene beosztani mindenkit, ami nem megvalósítható. Zeneiskolai tanárok órarendjének összeállítása évről-évre, egyre nagyobb nehézségekbe ütközik, sokan csak szombati tanítással tudják az előírt óraszámot biztosítani. Számos esetben a délutáni kikérés sem megoldás, mert az általános iskolai tanárok próbálják a napi óraszámot úgy elosztani, hogy egyenletes legyen a diákok terhelése. Ez azt jelenti, hogy a korábbi gyakorlattal ellentétben délutánra is maradnak közismereti órák, amilyenek a részvétel viszont kötelező.

A KLEBELSBERG INTÉZMÉNYFENNTARTÓ KÖZPONT¹⁰¹

2012-ben megalakult a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ¹⁰² (KLIK), amely centralizált intézményként látja el a közoktatási feladatokat, egyúttal átvette az intézmények fenntartását is.¹⁰³ Az állami fenntartásba vétel következtében megszűnt az iskolák önálló gazdálkodási jogköre, az intézmények a KLIK önálló jogi személyiséggel rendelkező szervezeti egységeiként működnek tovább. 198 tankerület alakult a KLIK központi koordinációjával.¹⁰⁴ Az intézmények technikai, infrastrukturális működtetése a továbbiakban is az önkormányzatok feladata maradt.¹⁰⁵

A centralizáció a politikai eszköztár szakterülettől független, időről-időre felbukkanó, visszatérő eleme. A politikai retorika szólamai költséghatékonyt, egyszerűbb ügyintézés, átláthatóságot és kevesebb adminisztrációt ígérnek. A megvalósítás

100 Például a mindennapos testnevelés bevezetésével. Ezt sok helyen (részben) néptánc foglalkozással váltják ki, ami jó gyakorlat, a törvényi szabályozás is megengedi.

101 A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (<http://klik.gov.hu>) helyzete a kutatás lezárása után megváltozott. Rétvári Bence, az Emberi Erőforrások Minisztériumának parlamenti államtitkára 2016 márciusában hivatalosan is bejelentette, hogy a KLIK megszűnik. Tájékoztatása szerint új szabályozást alakítanak ki, hogy 2016. szeptemberre kialakuljon a sokkal kevésbé központosított új rendszer.

102 <http://klik.gov.hu/>; 2016. január

103 A 2012. évi CLXXXVIII. törvény *A köznevelési feladatot ellátó egyes önkormányzati fenntartású intézmények állami fenntartásba vételéről* szabályozza a köznevelési intézmények átadás-átvételével kapcsolatos szabályokat 2013. január 1-i hatállyal.

104 <http://klik.gov.hu/tankeruletek1>; 2016. január

105 A 3000 fő alatti településeken a működtetői feladatokat átvállalta a KLIK, de lehetőségük volt továbbra is ellátni ezt a feladatkört. A 3000 fő feletti települések önkormányzatai is kérelmezheték, hogy az eredetileg náluk maradó feladatokat a KLIK lássa el.

során azonban a kezdeti részletek hamar a nemzeti amnézia mocsarába süllyednek, a végeredmény pedig általában távol esik az eredeti célkitűzéstől.

A KLIK megalakítása, illetve a tankerületi rendszer bevezetése önmagában nem rossz koncepció. A fentebb idézett politikai ígéretekből azonban kevés valósult meg. Az intézkedést kellő előkészítés, és az alapvető személyi és infrastrukturális feltételek biztosítása nélkül vezették be. Ráadásul mindezt 2013. január 1-i hatállyal, ami a 2013/2014-es tanév közepe. A mindennapi iskolai teendők mellett átállni egy új rendszerre szinte lehetetlen. A tankerületi rendszer alkalmas lehet az erőforrások hatékony elosztására,¹⁰⁶ de ezt a folyamatot gyakran akadályozza a tankerületvezetők szakirányú ismereteinek hiányossága, más irányú elkötelezettsége.

Végül egy fogalom, amely a tanárok számára ma egyet jelent a KLIK-kel: *adminisztrációs túlterhelés*. Talán a régi reflexeknek köszönhető, de az új rendszerek indokolatlanul nagy adminisztrációs apparátust építenek ki. Jellemzően teszteletlenül vezetik be őket, a szoftverek gyakori verzióváltásokkal kergetik őrületbe a tanárokat. A heti rendszerességgel bekért statisztikák nagy része értelmezhetetlen, hiszen bizonyos adatok nem változnak a tanév során. A vezetők számára fejlesztett online felület rendszerint későn értesít a változásokról, leadási határidőkről.

FINANSZÍROZÁS

A tapasztalatok szerint a KLIK költséghatékonyasága egyet jelent a pénzügyi keretek szinte teljes befagyasztásával. Korábbi lehetőségek alternatíva nélkül szűntek meg.¹⁰⁷ A gazdálkodási modell tarthatatlansága már a bulvárlapok hasábjain tűnik fel, hiszen egyes régiókban már a bérek kifizetését is érinti.

HANGSZERBESZERZÉSEK, JAVÍTÁSOK ■ A fenntartói és a működtetői funkciók nem kellően szabályozott szétválasztása parttalan vitákat eredményez alapvető finanszírozási kérdésekben. Az eredmény általában az amúgy is szűkös pénzügyi források befagyasztása mindkét oldalról, az intézményi működés lassú ellehetetlenülése. Az intézmények túlélési esélyeit két lehetőség növelheti: pályázatok és civil szervezetek.

Jellemző példa a hangszerek beszerzésének és javításának kérdése. Az előbbi fenntartói, utóbbi működtetői feladat. Elvileg. A gyakorlat szerint a zeneiskolák nagy része a KLIK előtti időkben beszerzett hangszereket használja, javításra, karbantartásra fordítható keretre pedig a legritkább esetben számíthat. Döbbenetes adat, hogy az iskolák 67%-ának nincs lehetősége hangszerbeszerzése.¹⁰⁸ Közülük a hiányzó forrásokat 25% pályázatból, 45% civil szervezeteken keresztül pótolja. A maradék 33%-

106 Ez vonatkozhat a közigazgatásilag széttagolt területek tanári ellátására, valamint az iskolánként kisebb óraszámot biztosító szakok tanári óraszámának biztosítására.

107 Tanárok utazási támogatása, regionális versenyek útiköltsége és nevezési díja, továbbképzések finanszírozása, eszközbeszerzések, működtetési alapfeltételek biztosítása stb.

108 Jellemzően állami fenntartású intézmények.

nak van lehetősége hangszerbeszerzésre. Ezek nagyrészt nem állami fenntartású iskolák, ritkább esetben jó viszonyt ápolnak a tankerülettel és/vagy az önkormányzattal.

PÁLYÁZATOK ■ Ha egy intézményvezető forráshiányra panaszodik, a KLIK készségesen fordítja figyelmét a pályázatok felé,¹⁰⁹ amelyek azonban nem bővítik kellő mértékben mozgásterüket. A pályázati rendszer nem kedvez a művészetoktatási intézményeknek. Inkább tevékenységeket, pedagógia programokat támogatnak, eszközbeszerzést ritkán. A pályázók köre gyakran leszűkített, így például egy nem minősített művészeti iskola sok forráshoz nem fér hozzá. Ha viszont minősül, akkor a működéséhez szükséges, magasabb szintű személyi és infrastrukturális állomány finanszírozása válik lehetetlenné. Ördögi kör.

A jelentős adminisztrációs teherrel járó pályázatok megírását és lebonyolítását mégis sokan vállalják.¹¹⁰ Bizonyos pályázati forrásokhoz csak alapítványokon keresztül juthat hozzá egy intézmény, de ez átláthatatlan jogi és adminisztrációs környezetet teremt.

Törvényes kerülőutat jelent, ha a pályázati forrást vidékfejlesztés és/vagy kisebbségek felzárkóztatása jogcímen szerzik meg.¹¹¹ Számos régióban a társadalom peremére szorult rétegek egyetlen kapcsolódási pontja a többségi társadalomhoz a művészetoktatás. A szociális háttér, illetve az eltérő kulturális hagyományok miatt a közismereti oktatásban nehezen teljesítők esetében egyfajta közvetítő nyelvként működhet a művészetoktatás, feloldva a naponta változó szociális közeg eltérő fogalomértelmezéseit.¹¹²

CIVIL SZERVEZETEK ■ Országos modellnek számít, hogy a művészeti iskolák mellett civil szervezetek működnek. A leginkább kulturális célkitűzésekkel alapított egyesületek, alapítványok nagyban segítik az iskolák munkáját. A civil szféra pályázatait, valamint magánemberek és cégek támogatása útján képesek enyhíteni a finanszírozási hiányokat. Emellett elvégezhetnek minden, az iskolák törvényi keretei között nem, vagy csak körülményesen megvalósítható tevékenységet.¹¹³

109 Számos esetben az aktuális KLIK tisztviselő nem írta alá az intézmény pályázatát, szakmai indoklás nélkül. Teljes a kiszolgáltatottság.

110 Népszerűek a *Nemzeti Tehetség Program* és a *Tehetséghidak Program*.

111 Ilyenek például az IPR (Integrációs Pedagógia Rendszer) pályázatok.

112 Ez a jelenség leghangúlyosabban roma közösségek esetén érzékelhető. A családi körben és az iskolában más értelmezést kapnak például a *tulajdon*, *kulturális érték*, *nemi szerepek*, *szabálykövetés* stb. fogalmak.

113 Rendezvényszervezés, kiadói tevékenység, magánszfériból érkező támogatások kezelése stb.

TÉRÍTÉSI DÍJ ■ A KLIK megalakulásakor a térítési díj egységességét ígérték, de ez végül nem valósult meg. Egy iskola költségvetésének legnagyobb részét a bérek teszik ki, amelyek mértéke a közalkalmazotti bértábla szerinti besorolás miatt különbözőek.¹¹⁴ Mivel a térítési díj kalkulálása az intézmény költségvetési mérlege alapján történik, egyáltalán nem tükrözi a szolgáltatás minőségét. Könnyen előfordulhat az is, hogy két szomszédos, esetleg más tankerülethez tartozó településen ugyanaz a tanár tanít, jelentősen eltérő térítési díj fejében. A térítési díj mértéke tehát nem fejezi ki egyértelműen a szolgáltatás minőségét.

Az iskolák pozitív megítélését veszélyezteti az a tény, hogy a KLIK általában a térítési díj mértékét határidő után állapítja meg, és megköveteli visszamenőleges alkalmazását. Az intézményvezetők kötelessége ezzel szemben még a beiratkozás előtt közzétenni az aktuális tanévre érvényes térítési díjakat. Az utólag megállapított és az időben meghirdetett díj különbségét a tanároknak kell beszedniük. Ez olyan kellemetlen helyzet, hogy sok pedagógus inkább zsebből rendezi a különbözetet.

A gyermekvédelmi törvény módosítása érintette a hátrányos helyzetű gyermekek művészeti oktatásának finanszírozását is. A változás lényege, hogy a második tanszak akkor is fizetős, ha a tanuló „2H-s vagy 3H-s”.¹¹⁵ A második tanszak térítési díja aránytalanul magas, vállalhatatlan anyagi tehernek számít az érintett családok esetében. Ez jelentősen csökkentette az ilyen háttérű gyerekek létszámát a művészetoktatásban, holott ennek társadalmi jelentősége nem elhanyagolható.¹¹⁶

JOGI SZABÁLYOZÁS

Ebben a fejezetben foglaljuk össze az eddig nem tárgyalt, a jogi szabályozást érintő kérdéseket. Ezek egy része a szabályozás kisebb területét érinti, más része átfogó reformokat sürget.

NÉPZENEI TANSZAK BŐVÍTÉSE ■ Országosan nagy igény mutatkozik a népzenei tanszakok bővítésére.¹¹⁷ A vizsgált intézmények 60%-a bővítené a népzeneoktatást, vagyis alkalmazna népzene tanárt. Csupán a megkérdezettek 13%-a hivatkozik szakemberhiányra a bővítés akadályaként. A státusz bővítést kérők 44%-a második helyen a tanárhiányt is említi.

114 Mértéke változó a végzettség, a szolgálati idő szerint.

115 A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint *hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű* gyermek, tanuló.

116 Ennek fontosságáról a *Pályázatok* fejezetben is írtunk.

117 Az igényeket bemutató térkép a *Függelékben* található.

A KLIK-hez beadott státusz bővítési kérelmeket azonban rendre elutasítják. Jellemzően azok a nagyobb zeneiskolák bővítenének,¹¹⁸ ahol a népzene tanszak még kisebb létszámmal működik.¹¹⁹

OKJ KÉPZÉSEK ■ Az Országos Képzési Jegyzék (OKJ) 2012-ben strukturális átalakításon esett át, előtérbe került a moduláris képzés.¹²⁰ A művészetoktatás a szakképzés keretrendszerébe került. A szak képzésben általánosan használt fogalmak és irányelvek nehezen alkalmazhatók a művészetoktatásban. Az OKJ vizsga anyaga, valamint a megszerzett végzettség jogosítványai nincsenek összhangban sem a művészetoktatási rendszerrel, sem a piaci elvárásokkal. Nehezen definiálható oldalágként nem tud beilleszkedni a háromszintű képzési struktúrába.

AKKREDITÁCIÓS NEHÉZSÉGEK ■ Az *Alternatív utak* fejezetben említett szellemi műhelyek jó módszerei a bonyolult és hosszadalmas akkreditációs eljárás miatt csak nehezen jutnak el a törvényi elfogadásig. A bebetonozott, már elfogadott – gyakran nem korszerű – metódusok sokkal jobban érvényesülnek, mondhatni igazságtalan versenyelőnyhöz jutnak. Csak a legelhivatottabb szakemberek tudják áttörni ezeket a falakat.

A CSOPORTOS FŐTÁRGY LEHETŐSÉGE ■ Az alapfokú népzenei oktatásban kiemelt jelentősége van a csoportos oktatásnak. Bizonyos hangszerek vagy hangszer társulások,¹²¹ illetve a népi ének kifejezetten alkalmas erre az oktatási formára. Ebben az életkorban nagy jelentősége van a közösség erejének, a csoportos főtárgy lehetőség a diákok megtartására, a motiváció fenntartására. A tapasztalatok szerint a kamarazene tárgyat nem váltja ki a megszüntetett csoportos főtárgyórát. Újbóli bevezetése nagy szakmai körütekintést igényel. Fontos hangsúlyozni, hogy a csoportos főtárgyóra nem helyettesíti az egyéni főtárgyórát, bővítése nem történhet az egyéni órák rovására.¹²²

118 Csak a nagyobb városokat említve: Békéscsaba, Bicske, Bonyhád, Budakalász, Budapest, Debrecen, Dunaföldvár, Eger, Gyula, Kecskemét, Kisújszállás, Mátészalka, Mezőtúr, Nagykőrös, Paks, Pécs, Salgótarján, Szeged, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentés, Tatabánya, Veszprém.

119 A népzene tanszak tanulóinak száma ezekben az iskolákban átlagosan 27 fő, grafikont lásd a *Függelék*ben.

120 2012-ben az OKJ strukturális átalakítása a szakképzési rendszer átalakítására és gazdasági igényekkel való összehangolására irányuló kormánykonceptióval, illetve a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény és a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény kiadásával összhangban történt (www.nive.hu, 2016. január).

121 Citera, furulya, népi vonósok.

122 Megoldás lehet, ha a kamarazene tárgyat váltja ki, tanulói összetétel függvényében, tanári hatáskörben.

KLIK VS. MAGÁNISKOLÁK

A vizsgált intézmények¹²³ piaci magatartásában, innovációs lehetőségeiben markáns eltérést tapasztaltunk a fenntartó típusától függően. A fenntartói típusok lehetnek:

- » állami
 - állami intézményfenntartó központi hivatal (209)¹²⁴
 - állami felsőoktatási intézmény (2)
- » egyházi
 - egyházi jogi személy (31)
- » alapítványi
 - alapítvány (48)
 - közalapítvány (6)
 - közhasznú alapítvány (17)
- » egyesületi
 - egyesület (8)
 - közhasznú egyesület (2)
- » korlátolt felelősségű társasági
 - korlátolt felelősségű társaság (29)
 - nonprofit korlátolt felelősségű társaság (1)
 - közhasznú nonprofit korlátolt felelősségű társaság (2)

Azt látjuk, hogy az iskolák 59%-a az állami szférába tartozik. A korábban elemzett folyamatokat összefoglalva erre a szegmensre jellemzőek az állandósult viták a fenntartó és a működtető között,¹²⁵ státuszok, beszerzések és pályázatok szinte teljes befagyasztása a KLIK felállítása óta, illetve civil szervezeteken át vezető kerülőutak a finanszírozás megoldására.

A magániskolákat ezzel szemben egészséges piaci szemlélet jellemzi, így gyorsan reagálnak a kereslet-kínálat változására. Státuszokról maguk döntenek,¹²⁶ az eszköz-beszerzések, hangszerjavítások saját hatáskörben maradnak. Ennek köszönhetően a felszereltség jobb, a térítési díj pedig magasabb. A törvényi háttér azonban nem ad egyenlő esélyeket, inkább az állami intézményeket segítik. Számos pályázatra csak az állami fenntartású intézmények jelentkezhetnek.

123 Az alábbi felsorolás tartalmazza az összes olyan alapfokú iskolát, ahol népzenét és/vagy néptáncot tanítanak, összesen 356-ot.

124 Zárójelben az országos darabszám látható.

125 Ha ez a kettő különböző jogi személy.

126 Ennek következménye, hogy ilyen intézményekben taníthatnak a zenetanári vagy zenei végzettséggel nem rendelkező, autodidakta népzeneészek.

V.

KONCEPCIÓ

TOVÁBBKÉPZÉSEK

A szakirányú továbbképzések körét jelentősen szélesíteni kell. Ebben a munkában nagyobb szerepvállalásra van szükség az egyetemi műhelyek részéről is. Az iskolák szűkös anyagi lehetőségeit tekintve, kormányzati támogatással kell beemelni e képzéseket a térítésmentes kategóriába. Nagyon fontos, hogy képzési helyeket kell létrehozni vidéki helyszíneken, előnyben részesítve a régiós központokat, illetve a természetes módon létrejött, népzenevel foglalkozó műhelyeket.

ALTERNATÍV UTAK

A kutatás számos alternatív felhasználási lehetőséget tárt fel. Az innovációt előtérbe helyező pedagógusok közül többen a konzultációs szakasz lezárásaként megrendezett szakmai konferencián¹²⁷ számoltak be eredményeikről. Részletes programjuk alább olvasható, illetve filmen rögzített előadásuk is hozzáférhető.¹²⁸

- » M. Nagy Andrea: *Oktatásszervezés és jogi háttér*¹²⁹
- » Hajdú Ágota: *Száznyolcvan tanítási nap alatt a tanterv körül*¹³⁰
- » Fábri Géza: *Az online tanítás lehetőségei, alap- és középfokú népzeneoktatás alkotó közegben*¹³¹

127 *Pillanatkép a magyar népzeneoktatásról. Kerekasztal beszélgetés egy egyedülálló, országos felmérésről, a képzési szintek kapcsolódásáról, a népzeneész képzés jövőképéről.* 2015. november 21. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet

128 *A Videotorium* a köz- és felsőoktatás, kutatás szereplői számára létrehozott videó/audió megozó portál, amely helyet és professzionális megjelenési formát biztosít a felsőoktatási intézményekben, kutatóintézetekben és közgyűjteményekben készített videó-tartalom számára (<http://videotorium.hu/>; 2016. január)

129 Témái: a szakképzés jogszabály változásai; a Nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola népzene tanszak indítása, szerkezete; az OKJ, szakmai és vizsgakövetelmények, szakmai vizsgáztatás; KLIK (http://videotorium.hu/hu/recordings/details/12330.M_Nagy_Andrea_-_Oktatasszervezes_es_jogi_hatter; 2016. január)

130 Témái: a sakkpalota módszer alkalmazása a zeneoktatásban; mozgáskotta; logikai játékok az oktatásban; zenei alkotófolyamatok, megzenésített versek; népmese zenei kísérettel; népdal-feldolgozások; sakkzenekar, „muzsikáló szabályok”.

131 Témái: koboz kurzus tapasztalatai: frontális és egyéni foglalkozás; visszacsatolás az online koboztatásban résztvevők számára; oktatás-alkotás a népzene mentén (http://videotorium.hu/hu/recordings/details/12331.Fabri_Geza_-_Az_online_tanitas_lehetosegei_alap_es_kozepfoku_nepzeneoktatasi_alkoto_kozegben; 2016. január)

- » Szabó Enikő: *A Kokas-pedagógia alkalmazásának lehetőségei a népi ének oktatásában*¹³²
- » Kun Katalin: *A Fűrész 4D komplex, projekt szemléletű népművészeti oktatás*¹³³

Az útkeresés, a szakterületek közötti, egymást gazdagító kölcsönhatás lehetőségének meglátása, kipróbálása ritka pedagógusi erény. Jelentős többletmunkával jár, a szakmai megbecsülés és visszaigazolás pedig csak később várható. E folyamatok követése, támogatása és szakmai párbeszédre bocsátása stratégiai jelentőségű.

MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS

A minőségbiztosítás nagy problémája az oktatási rendszerben jelenlévő, a jelenlegi szabályozás szerint nem képezett oktatók kérdése. Alkalmazásuk vagy a megengedőbb szabályozású magániskolákban, vagy az állami szférában, a rugalmasabb intézményvezetőknek köszönhetően lehetséges. Mivel leginkább idősebb kollégákat érint, a kérdés néhány év múlva aktualitását veszti. Megoldás lehet egy olyan állami díj megalapítása, amely alsó korhatár és szakmai gyakorlati idő meghatározásával, pedagógiai eredmények elismerésével és általános pedagógia végzettség feltételével lehetővé tenné az oktatást alapfokú művészeti oktatásban.

Fontos lenne továbbá kiterjeszteni a népzeneoktatásra a tanítás hatékonyságát, eredményeit vizsgáló méréseket. Mindezt nemzetközi minták felhasználásával, előtérbe helyezve a szakterületek közötti transzferhatást.

TANTERVEK

A felmérés eredményeit tekintve egyértelmű, hogy az alap- és középfokú oktatásban új kerettantervekre van szükség. E tanterveket nem egyes embereknek, hanem egymással kommunikáló munkacsoportoknak kell megírniuk. A munkacsoportok összeállításánál fontos szempont, hogy az adott oktatási szinten aktívan és hosszabb ideje oktató tanárokon kívül vegyenek részt a munkában a) más oktatási szinteken is tanító, így a ki- és bemenetek szakmai követelményeit kontrollálni tudó szakember; b) az oktatás

132 Témái: gondolatok Dr. Kokas Kláráról; Miben más Kokas?; a Kokas-pedagógia alapelvei a nevelő számára; ilyen egy komplex Kokas foglalkozás ([http://videotorium.hu/hu/recordings/details/12350,Szabo_Eniko_-_A_Kokas_pedagogia_alkalmazasanak_lehetosegei_a_nepi_enek_oktatasaban](http://videotorium.hu/hu/recordings/details/12350,Szabo_Eniko_-_A_Kokas_pedagogia_alkalmazasanak_lehetosegei_a_nepi_enek_oktatasaban;); 2016. január)

133 A programot létrehozó pedagógiai innováció az órák olyan jellegű tervezésére épített, amely közelebb visz a valamikori élethelyzethez. A múlt népi kultúrájában az embereknek mindent helyben, maguknak kellett „előállítani”. Természetes volt, hogy ehhez a szükséges képességek kialakultak. A Fűrész programban szerzett tapasztalatok szerint az élethelyzetek megteremtésének fejlesztő hatása van, működőképes az iskolai környezetben is. Ehhez az eddigi gyakorlattól eltérő szemlélet, módszer és oktatási keretek társulnak. ([http://videotorium.hu/hu/recordings/details/12351,Kun_Katalin_-_A_Furkesz_4D_komplex_projekt_szemleletu_nepmuveszeti_oktatas](http://videotorium.hu/hu/recordings/details/12351,Kun_Katalin_-_A_Furkesz_4D_komplex_projekt_szemleletu_nepmuveszeti_oktatas;); 2016. január)

jogi szabályozását jól ismerő jogi szakember; c) oktatásméleti kompetenciákkal és publikációs tapasztalattal rendelkező oktató; d) koordinációs és kommunikációs feladatokat (is) ellátó munkacsoport-vezető.

A tanterveknek meg kell valósítaniuk az oktatás három szintjén átívelő, horizontálisan és vertikálisan egyaránt bővülő tananyagok, valamint a szinkronizált ki- és beemeneti követelmények koncepcióját. Kezelnük kell a művészetoktatásba különböző életkorban belépő tanulók problémáját.¹³⁴ Emellett további rugalmassági tényezőket kell beépíteni, jobban építve a tanári kompetenciákra: tanulói adottságokhoz és személyiség igazítható, moduláris keretrendszer; a helyi hagyományok, nemzetiségi zene beépítésének lehetősége; átjárhatóság a szabadon választott tantárgyak között.

TANANYAGOK

Az elérhető és általánosan használt tananyagok áttekintése után megállapítható, hogy a színvonal erősen ingadozó, a funkciók és kiadványtípusok keverednek, számos szakterület hiányos. A korábbiakban tematizált kiadványtípusok három alapvető fajtájára¹³⁵ szükség van, jelenlegi eloszlásuk azonban nem arányos.¹³⁶ A kutatás által feltárt szellemi műhelyeket¹³⁷ megszólítva, egységes koncepció keretében, jól körülhatárolt célcsoportokkal, egymásra épülő tananyagok megírására van szükség. A már megjelent kiadványok értékes anyaga is felhasználható, átdolgozott és korszerű formában újra megjelenhetnek a piacon. Az új tananyagok megírásához fel kell használni jelen vizsgálat piackutatási eredményeit. A tartalom meghatározása után kellő hangsúlyt kell fektetni a forma kérdésére. Korszerű tananyagok esetén alapvető elvárás a multiplatform tartalomszemlélet és az elmozdulás az online média irányába.¹³⁸

134 Erre megoldás lehet a korcsoportonkénti bontás.

135 Tankönyv, példatár, tematikus kiadvány.

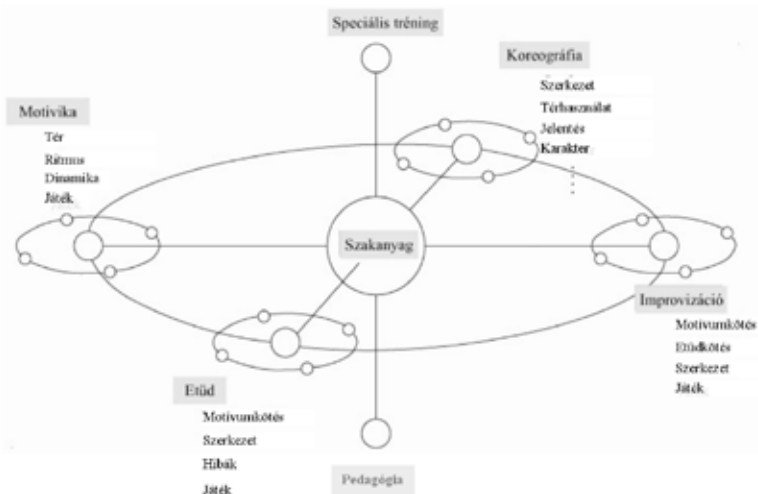
136 Az oktatás kezdeti szakaszában inkább tankönyvekre van szükség, később áthelyeződik a hangsúly a példatárakra, a tematikus kiadványok anyagának önálló feldolgozására, az egyetemi képzésben pedig a tanári kézikönyvek és módszertani kiadványok használatára.

137 A kutatás kiemelt célja volt, hogy összegyűjtse helyi kezdeményezés keretében elkészült, ezért csak kis területen ismert anyagokat, illetve azokat a jó gyakorlatokat, aktiválható potenciálokat, életképes koncepciókat, amelyek országos érdeklődésre tarthatnak számot. Ezek mögött általában több évtizedes tanári gyakorlat, népzene gyűjtői tapasztalat húzódik, jelentős részükhöz teljesen hiányzik a piacról, így megjelentetésük stratégiai jelentőségű lenne. Fontos szempont a tehetséges fiatalok bevonása is, ösztönözni őket egyetemi tanulmányaik alatt készített munkáik publikálására (szakdolgozatok, OTDK dolgozatok, tematikus diplomakoncertek anyaga, tanári portfólió stb.).

138 A korszerű tananyagok részletes megvalósítási tervét a *Zenepedagógiai IKT platform* című fejezet tárgyalja.

Néhány szakterület szinte teljesen érintetlen, annak ellenére, hogy az igény már régóta fennáll. Ilyen például a népzenei szolfézs és a népzenei összhangzattan területe.¹³⁹

A népzenei képzés terén nemzetközileg is újdonságnak számító új irányként bevezetésre kerülne egy olyan mozdulatalapú ritmikai képzés, amely a magyar néptáncok mozgásrendszerére és motívumkincsére alapozva alakítja ki a gyakran bonyolult, aszimmetrikus ritmusképek felismerését, ritmikai sajátságainak elsajátítását és azok előadói készségét a hangszeres és énekes népzene-tanulásban.¹⁴⁰ A képzés a mindenki által természetesen elvégezhető mozdulatokból indul ki, majd az egyes népzenei műfajok ritmusvilága és a hozzájuk kapcsolódó táncok jellemző mozdulat-jegyeinek kapcsolatát követve halad a bonyolult és testrészek szempontjából többszámú jelenségek felé. Az így kialakított pedagógia alapszemlélete a fokozatosság és az elemek variálása. A fokozatosság alapelve a ritmusok és a mozdulatok alapegységekre bontása, az egységekkel való kreatív térbeli és ritmikai játék. Az alkalmazott támaszték- és gesztusmozdulatok a magyar népzene ritmikai jellegzetességeit követik, egyben a néptánc motívumainak térhasználati és dinamikai tulajdonságait emelik ki. Mindez egy olyan keretrendszerben helyezhető el, amely bármely magyar tánc típus, de akár más nemzet táncainak szerkezetére építve segíti a zenei és mozdulatrítmikai képzést. A keretrendszert az alábbi ábra szemlélteti:

139 Ez a klasszikus tananyag népzenei, gyakorlati példákkal való kiegészítését, valamint új didaktikai hangsúlyok megállapítását jelenti.

140 A magyar néptáncokra alapuló, mozdulatalapú ritmikai képzés kutatási eredményeit Fügedi János foglalta össze, Farkas Zoltán: *Néptánc-alaptechnikák módszertana*. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zene-tudományi Intézet, Budapest, 2015, 7–9.

Középpontjában a képzésre kijelölt szakanyag, a néptáncstípus vagy -altípus áll. A felhasználás négy fő szempont köré csoportosítható: a motívumok, az etűdök, az improvizáció és a koreográfiakészítés. E négy fő szemponton belül – sajátosságaiknak megfelelően – további alaptényezők szerint lehet egy-egy szempontot megközelíteni, azaz jellegzetességeiket hangsúlyozni, azokra a rávezető térbeli és ritmikai gyakorlatokat kidolgozni.¹⁴¹

ELAVULT KIADÓI MODELLEK

Az elkészült tananyagok megjelentetése és terjesztése merőben új szemléletet kíván szerzőktől és kiadóktól egyaránt. Mivel a viszonylag kis példányszámú kiadványok nyomdai előállítás és utángyártása nem költséghatékony, előtérbe kell helyezni az online felületek használatát.¹⁴² Ez vonatkozik a hangzóanyagokra, filmekre és offline multimédiás kiadványokra is. A szerzőknek a tartalom előállítása folyamán szem előtt kell tartaniuk a platformok közötti váltás lehetőségét, vagyis el kell választani a tartalmat a kommunikációs technikától.

Új kiadási konstrukció bevezetésére is szükség van. Az oktatási szinteken átívelő, egymásra épülő tananyagok ideája csak egységes szerkesztési elvek alapján valósítható meg. Ez tervezett kiadványsorozatokat, változatlan szerkesztői munkacsoportokat kíván. A szerzői honoráriumok és jogdíjak egységes kezelése, valamint a teljes szegmensre kiterjedő terjesztés csak kormányzati támogatással és *open source* szemlélettel valósítható meg.

141 A témában eddig megjelent módszertani könyvet az LFZE Népzene Tanszék néptáncoktatója készítette. Farkas Zoltán: *Néptánc-alaptechnikák módszertana*. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zene tudományi Intézet, Budapest, 2015

142 Ebbe beletartozik hosszú távon az integrált tanulói felületek fejlesztése is.

ZENEPEDAGÓGIAI IKT PLATFORM¹⁴³

A 2015-ös kutatásunkban a népszerűképzés terén feltárt hiányosságok pótlása, a helyi potenciálok összehangolása, a tapasztalatok megosztása, valamint új tartalmak fejlesztése kizárólag a hagyományos módszerek és modellek¹⁴⁴ igénybevételével nem oldható meg. Átfogó, koncepcionális megoldás lehet egy olyan infokommunikációs környezet kialakítása, amelynek használata egyszerű és rugalmas; felhasználóit rendszerszintű gondolkodásra, hatékony műhelymunkára ösztönzi; előtérbe helyezi a tanári kompetenciát; a minőségbiztosítás feltételeit nem csupán külső feltételrendszer, hanem belső kontroll is biztosítja; a zenei képzés alapszerkezete szerint az egyes tanulóhoz szabott, dinamikus tartalomszolgáltatást tesz lehetővé.¹⁴⁵ Ennek a rendszernek ugyanakkor hatékonyan együtt kell működnie a már meglévő rendszerekkel oly módon, hogy aggregátorként gyűjti össze a szükséges tartalmakat, és integrálja a korábbi (de mára korszerűtlennek ítélt) tananyagok használható tartalmi és didaktikai elemeit. Mindez új tananyagkészítési és -szolgáltatási szemlélethez vezet, ahol a papíralapú megjelenés csak kiegészítője egy komplex, online felülettel is rendelkező rendszernek. Ezen oktatási környezet fejlesztését és az új tananyagok elkészítését párhuzamosan kell végezni, így azonnal elindulhat az elkészült mintatananyagok próbája és a tudásátadás sikerességének ellenőrzése. Az új rendszer használatának betanítását kezdeményeznünk kell a korábbi pályázatunk léptéke szerint, az egész országra kiterjedően.

A kialakítandó infokommunikációs rendszer alapfunkciója, hogy egyidejűleg támogassa a szakirány-specifikus zenepedagógiai tapasztalatok összegyűjtését és

143 Az IKT magyar betűszó, jelentése: információs és kommunikációs technológiák (angolul ICT, Information and Communications Technology). Összefoglaló szak kifejezés, amely magában foglalja az információ feldolgozására, tárolására, továbbítására és kezelésére, valamint a hozzáférés szabályozására kialakított innovatív technológiákat. E technológiák elsődleges célja, hogy a kommunikációs folyamatot, az információközlést könnyebbé, ezáltal gyorsabbá és hatékonyabbá tegye. Az információk elsősorban szövegek, képek, filmek, hangfelvételek, metaadat struktúrák és adatbázisok formájában jelennek meg, továbbításuk elektronikusan, digitális formátumban történik. A közvetítő közeg egyre inkább az internet, a hardverek folyamatosan bővülő választéka pedig az asztali számítógépektől egészen a mobil eszközökig terjed. Az IKT az oktatásban a tartalomszolgáltatás és az tudásátadás új szemléletét jelenti, amely ötvözi a kommunikációelmélet legújabb eredményeit a rendszerszemlélettel. Ez biztosítja a tananyag hatékony elsajátítását korszerű eszközök és módszerek együttes felhasználásával. A **zenepedagógiai IKT platform** mint koncepciót kifejező fogalom a kutatócsoport alkotása.

144 A hagyományos modellekre a nyomtatott anyagok túlsúlya, az innovációs eredmények és az új kommunikációs technológiák, didaktikai módszerek lassú elterjedése jellemző. Az átlagos tanulóknak rövidtávon biztonságot jelent, de a differenciált oktatást, a felzárkóztatás és a tehetséggondozás egyidejű megoldását csak fáziskéséssel képes követni. Az ebben a modellben felhalmozott tudás és tapasztalatanyag egy része adaptálható új, komplex tanítási és tanulási rendszerekbe.

145 Az említett kritériumokat a későbbiekben részletesen kifejthetjük.

szintetizálását, szakmai műhelyek megalakulását, a hálózatos tartalomfejlesztést, valamint a tananyagok dinamikus elérhetőségét. A cél a kutatás által feltárt szellemi műhelyeket megszólítva, egységes koncepció keretében, jól körülhatárolt célcsoportokkal, egymásra épülő tananyagok megírása.¹⁴⁶ Az oktatási szinteken átívelő, egymásra épülő tananyagok ideája csak egységes szerkesztési elvek alapján, változatlan szerkesztői munkacsoportokkal és open source szemlélettel valósítható meg. A tartalom meghatározása után kellő hangsúlyt kell fektetni a tartalom elérhetőségének módjára. Korszerű tananyagok esetén alapvető elvárás a multi platform tartalomzsemlelélet¹⁴⁷ és az elmozdulás az online média irányába. A tartalmak előállítását, elosztását és szolgáltatását különböző felhasználói profilkon keresztül kontrollálhatjuk vagy érhetjük el.

TANULÓI PROFIL ■ A tanulói profil korlátozott jogokat biztosít a tanulóknak a rendszerhasználat során, és célja az egyéni tanulói portfólió egységbe szervezése. Az IKT platform felületén az oktatási szintnek és a használt tananyagoknak megfelelően jelennek meg aktiválható tartalmak (tankönyvek, tematikus kiadványok, tanári kézikönyvek, online adatbázisok stb.). Az aktív tartalmak kezelése, szerkesztése, csoportosítása és kiegészítése a tanár feladata, ezeket a tevékenységeket a tanári profilon keresztül koordinálja. Az ismeretanyagot óráról-órára bekapcsolja a tanuló felületére (lejegyzés, film, hanganyag, internetes hivatkozás stb.), így a tanulmányi év végére előáll a multimédiás tanulói portfólió, amelyet a tanuló elmenthet vagy kinyomtathat. A tanulói profil biztosítja a többirányú kommunikációs lehetőségét is: kommunikációt a tanár és a diák között; de létrejöhet kapcsolat a diáktársak között, ezzel is segítve például a társas zenélés, a közös feladatok elvégzésének hatékonyságát.

TANÁRI PROFIL ■ A Zenepedagógiai IKT platform felhasználói profiljai között – az ismert e-learning rendszerekhez képest – újdonságként jelenik meg a számos funkcióval rendelkező tanári profil. Az elérhető tartalmak köre itt a legszélesebb, kiegészül az oktatást támogató valamennyi segédanyaggal (például tematikus kiadványokkal vagy tanári kézikönyvekkel). A tanár csak az adott céltartalmat emeli be a tanulói portfólióba. A tanári profil biztosítja a kapcsolattartást a tanulókkal, támogatja a hálózatos szakmai műhelyek munkájának online kommunikációját, illetve lehetőséget ad egyéni, tanári portfólió elkészítésére is. Egy-egy tanár saját válogatásait, lejegyzéseit feltöltheti a saját portfóliójába. E tartalmakat eleinte csak a saját tanítványaival oszthatja meg.

146 A már megjelent kiadványok értékes anyaga is felhasználható; átdolgozott és korszerű formában újra megjelenhetnek a piacon.

147 Vagyis el kell tudni választani a tartalmat a kommunikációs technikától.

A rendszeren belül általánosan elérhető egyedi tartalomra csak szakmai konszenzus, minőségbiztosítási eljárás¹⁴⁸ után válhat. A profilban lehetőség nyílik az egyéni portfólió tartalmának összekapcsolására más tanárok hasonló tartalmaival, amelyek így műhelymunka keretében tananyagává, szervezett egységgé válhatnak. Az így megteremtett dinamikus tartalomfejlesztési modell támogatja a csapatmunkát, megszünteti a kis műhelyek elszigeteltségét, eredményeként többszerzős kiadványok szülehetnek. Az elkészült tartalmak korosztályi érvényességi területét a háromszintű oktatási rendszert szimbolizáló időtengelyen, egyszerű színekkel használatával határozhatja meg a szerző.

HÁLÓZATOS TARTALOMFEJLESZTÉS

A 2015-ös felmérés szerint az oktatást kiszolgáló tananyagok típusainak (tankönyv, példatár, tematikus kiadvány, online tananyag, tanári kézikönyv) egymáshoz viszonyított aránya nem megfelelő. Tematikum anyagokból sok van, viszont nem fedik le a teljes magyar nyelvterület zenei hagyományát. Példatárakból kevesebb van a szükségesnél, bizonyos hangszerek esetében példatár nem is áll rendelkezésre. Jelentős hiány tapasztalható a tankönyvek terén, a hozzájuk kapcsolódó tanári kézikönyvek és a leendő tanároknak szóló, az egyetemi tanárképzésben alkalmazható szakdidaktikai könyvek, valamint a legkorszerűbbnek számító online tananyagok pedig teljesen hiányoznak a palettáról.

A 2015-ös projektünk végrehajtása során megvizsgáltuk a népzeneoktatási rendszerben jelenleg meglévő tizenkét szakirány¹⁴⁹ forgalomban lévő kiadványait, feltártuk ezek hiányosságait. Cikkünkben javaslatot teszünk a hiányosságok kitöltésére, és az így elkészült tananyagok kísérleti bevezetésére. A fejlesztendő területek fókuszába a középfokú oktatást állítottuk. Ez az a szint az oktatási rendszerben, amely közvetlen kapcsolatban áll az alapfokú és a felsőfokú intézményekkel. Az itt megjelenő tanulók már nagy eséllyel választják hivatásuknak a népzene, illetve annak oktatását, ezért felkészítésük a felsőfokú tanulmányokra stratégiai jelentőségű.

A tananyag lefedettségének jelenlegi mértéke alapján legelőször két szakterület, a citera és a népi hegedű esetében javasolt a tananyag teljes vertikumának kidolgozása. E két területen gyűlt össze eddig annyi pedagógiai tapasztalat, hogy várhatóan jó eredménnyel kísérletileg kidolgozható és bevezethető az új szakmódszertan mind a négy évre. A szakterületi pedagógiai tapasztalat szerencsésen találkozik a ténnyel is, hogy e két szakirány rendelkezik a legmagasabb tanulói létszámokkal. A magas lét-

148 Ez lehet a szakirány további tanárainak ajánlása, nagyobb tananyag esetén pedig több lépcsős lektorálás. A szükséges ajánlások megszerzése után a szerkesztők dönthetnek a publikálásról és annak formájáról.

149 A 2015. szeptemberi tanulószámok alapján, csökkenő sorrendben a következők: citera, népi vonósok (népi hegedű, népi brácsa, népi bőgő összesítve), népi furulya, népi ének, tambura, koboz, tekerő, népi cimbalom, népi klarinét/tárogató, dudu.

szám biztosítja, hogy a tesztelés és mérés nagy mintán legyen elvégezhető, és az eredmények reprezentatívak legyenek. A többi szakirány esetében első lépésként elegendő csak egy, kiválasztott tananyagtípus elkészítése, mintául szolgálva a továbbiakhoz, valamint készítetve a tanárokat és a diákokat a többi szakirány területén is az IKT eszközök és az infokommunikáció megismerésére, használatára.

A HÁLÓZATOS TARTALOMFEJLESZTÉS ELEMEI

ÚJ FORRÁSANYAGOK ■ Itt az újonnan elkészítendő, feldolgozandó forrásokat soroljuk fel a teljesség igénye nélkül, de a felmérés során tapasztalt igények és hiányosságok alapján súlyozva. A már megjelent zenepedagógiai tartalmak bevonását az Integrálható tartalmak fejezetben tárgyaljuk.

A HANGSZERES GYŰJTÉSEK FELDOLGOZÁSA ■ A tartalomfejlesztésbe fontos bevonni az MTA BTK ZTI Népzenei Archívumában meglévő nagyszámú, eddig feldolgozatlan hangszeres gyűjtéseket, amely az összes szakirány számára jelentős mennyiségű, új forrásként szolgál. Feldolgozások után tematikus kiadványok formájában jelenhetnek meg leghamarabb az oktatásban. A magyar népzene kutatás a Bartók és Kodály nevével fémjelzett korai időszakában a vokális anyag felgyűjtésére és feldolgozására koncentrált, így a hangszeres népzene rögzítése és kutatása háttérbe szorult. A kor hangrögzítési lehetőségei ismeretében ez indokoltnak is tűnhet, szerencsére a modernebb eszközök megjelenésével a hangszeres kutatás felzárkózott a vokális mellé, de a mai napig számos, nem kellően feldolgozott terület található az instrumentális népzeneben.

Kiemelt figyelmet érdemelnek az oktatásban eddig nem kellő súllyal megjelenő tartalmak, tematikus egységek.¹⁵⁰ Végül megemlítendő az olyan, forráshiánnyal leginkább küzdő szakirányok anyagának felmérése, mint a tárogató, népi klarinét, koboz és tambura. Utóbbi esetében rendkívül fontos – a jóval ismertebb déli szláv zenei hagyomány mellett – a magyar tamburazenei hagyomány adatolása, a legújabb kutatási eredmények megjelenítése az oktatásban és a tananyagokban.

TÁNCDALLAMOK FELDOLGOZÁSA ■ A népzeneészképzés természetéből adóan magában foglalja a néptánc zenei kíséretének elsajátítását is. E részterület fontosságát hangsúlyozza az UNESCO által elismert magyar táncházmozgalom, amely a hangszeres tánczenei játék magas színvonalára nélkül nem érhetne volna el jelenlegi népszerűségét és sikereit. A tánczenei anyagok elsajátítása megkívánja a népzene és a néptánc ritmuskapcsolatának feltárását, és a leendő népzeneészek néptánc alapú ritmuskészségeinek fejlesztését.

¹⁵⁰ Ilyen például az Székelyföld hangszeres dialektusainak, illetve a hagyományos cimbalomhasználat feltárása.

A NÉPZENEI ADATOK RÖGZÍTÉSE ÉS ARCHIVÁLÁSA TANTÁRGY EREDMÉNYEI ■ A források tudományos igényű, ugyanakkor didaktikai szemléletű feldolgozásába be kell vonni a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzene Tanszék és az Etnomuzikológia mesterképzős hallgatóit is. A hallgatók e tantárgy keretében foglalkoznak a hangszeres és vokális népzene gyűjtésével, rögzítésével, valamint archiválásával kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismereteket is szereznek. A kurzus keretében tudományos, majd oktatásmódszertani szempontból is feldolgozott gyűjteményi állomány bevonása a tartalomfejlesztésbe rendkívül fontos.¹⁵¹

A tárgy keretében hallgatói munkacsoportok dolgoznak fel meghatározott anyagokat a következő tematikák mentén: a) egyes kistájak, hangszerreperatórok monográfiaszerű feldolgozása, amelyek közvetlenül jól használhatók az oktatásban; b) online tananyagok készítése, fejlesztése. Az adott hangszer repertoárjának tájegységek szerinti áttekintése, kibővítése az újabb gyűjtésekkel. Didaktikai, műfaji és zenei szempontok szerinti válogatás az egyes tájegységek legjellemzőbb gyakorlatának, dalmagyagának, zenei jellemzőinek bemutatására; c) korábbi gyűjtések tudományos elvek alapján történő feldolgozása: katalogizálás, a hosszabb, több tételes zenei folyamatok (táncrendek, táncfolyamatok) elemzése, részekre bontása, az egyes tételek meghatározása, az egyes tételek dallamokra bontása, a dallamok *Típusrend*be való beosztása.

TANANYAGOK, TANKÖNYVEK ■ Általános tapasztalat az egyre növekvő igény a rugalmasan használható tananyagok iránt mind a diákok, mind a pedagógusok részéről. A rugalmasság itt elsősorban az online elérhetőséget, a legújabb szoftveres és hardveres platformok használatát, valamint a legcélszerűbb kommunikációs lehetőségek kiaknázását jelenti. A digitális eszközök elterjedésének köszönhetően a mai hallgatók tudatában a virtuális kulturális tér kiszélesedett, szegmensei egybeolvadtak, használatuk a mindennapi rutin részévé vált. Kottát már táblagépeken olvasnak, ajánlott irodalmat pedig akár már a telefonunkon. Megkerülhetetlen feladattá vált a hagyományos tananyagok online verzióinak elkészítése, illetve online kiegészítők alkalmazása.

TANÁRI KÉZIKÖNYVEK ■ Az LFZE nagy múltú klasszikus szakjai kiérlelt, publikált módszertani anyaggal rendelkeznek. Az LFZE Népzene Tanszékének 2007-es megalakulása óta folyamatos igényként merül fel a tantervek és a tananyag kidolgozásához kapcsolódóan a tanszakok klasszikushoz mérhető módszertanainak kidolgozása. A felsőfokú oktatásban résztvevő népzene tanárookra hárul a feladat, hogy a tanári mesterképzés tananyagához kapcsolódó, összefoglaló, elemző és értelmező szakkönyvet állítson össze.

151 A feldolgozás során kiemelten kezelendő a határon túli magyarság népzenei anyaga, a szlovákiai énekes hagyomány, az erdélyi hangszeres népzene egyes területei, valamint a déli szláv területekkel határos magyar anyag.

Az 1980-as évektől megjelenő kiadványokban már számos módszertani kérdés felmerült, a legtöbb esetben azonban hiányzik a klasszikus zeneoktatás és a fokozatosan intézményesülő népzeneoktatás tapasztalatit ötvöző, közmegegyezésen alapuló szakmai terminológia. Az alap- és középfokú tantervek ugyan már tartalmazzák a hangszerek tanítási módszereinek alapvetéseit, azonban összefoglaló jellegű, írott formában megjelenő szakkönyvet még nem publikáltak. A teljes oktatási vertikumot átfogó módszertani kiadványsorozat megjelenése az IKT platformon és hagyományos formában egyaránt kívánatos lenne. Ilyen tanári kézikönyvek közreadásával az egyes szakirányok tankönyvcsaládja teljessé válna, jól reprezentálva az zenepedagógiai IKT platform komplexitását.

Egyesített népzenei bibliográfia ■ Szakiránytól független igény az egyesített, népzeneoktatáshoz és -tanuláshoz használható bibliográfia összeállítására. A szakirány-specifikus irodalmi források összesítése után a bibliográfiai adatokat további adatokkal kell kiegészíteni: az adatbázis tartalmazza a könyvek tartalmára vonatkozó tárgyszavakat, a közölt kották számát, az előadásmódot, a feldolgozott népzenei dialektust, kistérséget és helységneveket, valamint az érintett szakirányokat.¹⁵²

DINAMIKUS TARTALOMSZOLGÁLTATÁS

A zeneművészeti oktatásban a tudásátadás leginkább egyéni órák keretében valósul meg. A hatékonyság nagyban függ a tanuló és a tanár személyiségének harmóniájától. A kerettantervek tájékoztatnak ugyan az elvárható, átlagos haladás üteméről, de végül minden diák személyre szabott tananyagot kap, hiszen a haladás lehetséges ütemét egyéni adottságai határozzák meg. A tanár általában válogat a rendelkezésére álló forrásokból a tanuló képességeinek és érdeklődésének megfelelően, így egy-egy tanuló éves anyaga a kiválogatott tankönyvi példák mellett fénymásolt kották tömegéből áll, kiegészülve az újabban ehhez társított elektronikus tartalmakkal.¹⁵³ A felhasználható médiák bővülő köre miatt egyre nehezebb feladat a személyre szabott tananyagok szerkesztése, elkészítése, a különálló tudáselemek ritkán szolgálnak hosszútávon, más tanulók esetében is alkalmazható tanulással. A kifejleszteni tervezett infokommunikációs környezet stratégiai feladata – a dinamikus tartalomfejlesztés mellett – a dinamikus tartalomszolgáltatás.

152 A feldolgozást bibliográfiai szoftverek segíthetik.

153 Online kommunikációs felületen továbbított webes tartalmak elérhetősége (filmek, képek, cikkek stb.).

INTEGRÁLHATÓ TARTALMAK ■ A Zenepedagógiai IKT platform működésének fontos eleme, hogy képes legyen aggregátorként összegyűjteni és egységes rendszerben közreadni a – saját fejlesztések mellett – a már korábban elkészült tartalmakat is. A nehezen hozzáférhető, régebbi kiadványok, illetve az online tartalmak esetében ez kifejezetten indokolt lehet.

Korábbi szakirodalom - Előző, a koncepció alkotását célzó kutatásunkban felmértük a már megjelent, a módszertani megújításhoz felhasználható, alapvetően papíralapú szakirodalmat. A vizsgált szakirodalom teljes listáját a *Kiadványjegyzék*ben adtuk meg, minden kiadvány mellett feltüntetve az érintett szakirányt. E kiadványok feldolgozására a szerzői jogi törvények vonatkozó rendelkezéseitől függően több lehetőség van. Különböző online szolgáltatások és elektronikus formátumok is alkalmasak digitális reprint kiadás megvalósítására. Mérlegelendő szempont ilyenkor, hogy az eredeti tipográfiai megoldások mennyire járulnak hozzá a tartalom közvetítéséhez, milyen arányban kell megtartani ezeket az eszközöket. Az offline multimédiás kiadványok esetében a legfőbb problémát az eredeti fejlesztés hátterélül szolgáló szoftverkörnyezet elavulása jelenti. Ilyen esetben az adatbázis szemlélettel elkészült tartalmak használhatók, csak a keretrendszer frissítése szükséges.

Online forrásanyag - Egyre bővül a csak online elérhető segédanyagok köre. A különböző koncepció alapján készült, eltérő célcsoportokat megszólító, általában korszerű adatbázis-szemlélettel készült oldalak az oktatás fontos forrásai. Szakmailag ellenőrzött, adatolt, tematikusan rendezett tartalmak juthatnak így el az oktatás szereplőihöz. Előnyük, hogy folyamatosan frissíthető, javítható és bővíthető az adatbázisuk és a médiaállományuk, így a használat folyamatos kontrollként hat vissza a fejlesztői műhelymunkára. Számos hazai és nemzetközi példa található, néhány fontosabb a teljesség igénye nélkül: az MTA BTK Zenetudományi Intézetének online adatbázisai,¹⁵⁴ a Magyar népdaltípusok példatára,¹⁵⁵ a Folklor Adatbázis,¹⁵⁶ a Videorium,¹⁵⁷ végül nemzetközi példaként az Europeana Collections.¹⁵⁸

154 MTA BTK Zenetudományi Intézet. On-line adatbázisok. <http://db.zti.hu/> Bartók- és Kodály-rend; Publikált népzenei felvételek; Népzenei és néptánc fotóarchívum, Néptánc Tudástár stb.

155 Magyar népdaltípusok példatára. <http://nepzeneipeldatar.hu/>

156 Folklor Adatbázis. <http://folkloredb.hu/>

157 Videorium. <http://videorium.hu/> A köz- és felsőoktatás, kutatás szereplői számára létrehozott videó/audió megosztó portál, amely helyet és professzionális megjelenési formát biztosít a felsőoktatási intézményekben, kutatóintézetekben és közgyűjteményekben készített videó-tartalom számára.

158 Europeana Collections. <http://www.europeana.eu/>

INTEGRÁLHATÓ RENDSZEREK ■ A Zenepedagógiai IKT platformba számos olyan, az oktatásban is jól hasznosítható, jellemzően online, publikációs és prezentációs szoftvert lehet felhasználni, amelyek alapszolgáltatásai ingyenesen érhetők el. E szoftverek dinamikusan fejlődő informatikai területet képviselnek, amely gyorsan alkalmazkodik a platformhasználati divatokhoz.¹⁵⁹ Fontos szempont, hogy használatukkal „csak” a kommunikációs technikák eszköztárát bővítjük, növelve a tudásátadás a hatékonyságát; a közölni kívánt tartalom – természetéből adódóan – statikus marad. Ezen alrendszerek integrálásával felhívhatjuk a Zenepedagógiai IKT platformot használó tanárok figyelmét arra, hogy a használatuk elsajátítására fordított idő a tudásátadás során sokszorosan megtérül. Az integráció során számításba kell venni azt is, hogy e rendszerek várhatóan elavulnak, új divatok vagy gazdasági folyamatok miatt kiszorulnak az alkalmazások köréből. A tartalomkövetítés szempontjából tehát fontos, hogy e kommunikációs technikák evolúcióját nyomon kövessük. Az alábbiakban rövid áttekintést adunk a Zenepedagógiai IKT platformba beágyazható, a pedagógiai koncepciókat támogató rendszerekről, tematikus csoportosításban.

Szöveg, könyv · Az *ISSUU*¹⁶⁰ a legnagyobb, ingyenesen hozzáférhető, nemzetközi publikációs gyűjtemény. A jelenleg több mint 25 millió kiadványt tartalmazó adatbázisában cím, téma és keresőszavak szerint lehet keresni. A papíralapú kiadványok használatát idéző grafikai megoldások miatt kifejezetten alkalmas eredetileg könyv formában megjelent zenepedagógiai kiadványok digitális reprint formában való közzétételére.

Az *ENDNOTE*¹⁶¹ olyan bibliográfia szoftver, amely a szabványos formátumú bibliográfia tételek előállításával mellett segítséget nyújt a kutatásban és a publikálásban is. Lehetőséget biztosít nemzetközi szintű, hálózatos kutatómunkára, a kutatási anyagok rendszerezésére és megosztására, valamint referencialisták készítésre, hivatkozások kezelésére. Alkalmas például a népzeneoktatás egyesített bibliográfiájának elkészítésére is.

A *Google Docs*¹⁶² webes irodai alkalmazáscsomag a Google-től, amelyet a Google Apps csomagba integráltak. Táblázatokat, dokumentumokat és prezentációkat lehet létrehozni és szerkeszteni online, valós időben, egyszerre többen is. A Google Docs szövegszerkesztő fontos képessége, hogy az elkészített fájlokat el lehet menteni DOCX formátumban, Postscript állományként, RTF vagy ODF fájlként, lehetővé téve a további offline szerkesztést és nyomtatást számos más irodai alkalmazáscsomaggal is. Továb-

159 Jelenleg a fejlesztések fő irányát az *okos telefonok* és a *tabletek* jelentik, de nem kizárt, hogy utóbbi nemsokára csupán érdekes múzeumi tárgyá válik.

160 Digital Publishing Platform Magazines, Catalogs, and more... <https://issuu.com/>

161 Research and reference manager. <http://endnote.com/>

162 Google Docs. <https://docs.google.com/>

bi lehetőség a HTML és PDF formátum is. A Google Sheets az asztali táblázatkezelők legtöbb alapfunkcióját tartalmazza, köztük a formázást, képleteket, rendezést, többek között XLSX formátumú exportlehetőséggel. Az oktatásban kihasználhatjuk az online, valós idejű, csoportos szerkesztés lehetőségét, amely az egyéni digitális és szöveghez kapcsolódó kompetenciákon túl a kooperációs készséget is fejleszti.

Az *e-könyv* elektronikus formában létrehozott és terjesztett szöveget és képet tartalmazó fájl, amely a nyomtatott könyv digitális megfelelője. Használatához, olvasáshoz megfelelő elektronikai eszköz szükséges. Számos formátuma ismert,¹⁶³ egy részüket kifejezetten az e-könyvekhez fejlesztették.¹⁶⁴

Hang · A *Soundcloud*¹⁶⁵ audio tartalmak megosztására kifejlesztett platform. Sokan csak zenehallgatásra használják, de egyéni profil létrehozásával saját hangfájlokat is fel lehet tölteni. Zenei menedzsment célok mellett gyűjteményi egységek gyors adatszolgáltatására és megosztására, így a pedagógiai munkához kapcsolódó forrásanyagok vagy saját műhelymunka keretében készített hangfelvételek közzétételére is.

Mozgóképek · A *YouTube*¹⁶⁶ az egyik legnépszerűbb videó megosztó portál, amely 2006 óta a google cégcsoport tulajdona, így szolgáltatásai számos további google alkalmazással együtt érhetők el. A feltöltött mozgóképek segítik a zenészek sajátos, kottaképpen nem rögzíthető játéktechnikájának megismerését. Az oktatási célú mozgóképeket listákba lehet rendezni, tárgyszavakkal és specifikálható megosztási jogokkal ellátni, segítve az ellenőrzött tartalmak megjelenését és terjedését

Térinformatika · A *Google Maps*¹⁶⁷ a Google által fejlesztett ingyenes internetes térkép-szolgáltatás. Az elérhető térképek és műholdfelvételek az egész Föld felszínét lefedik. Google profillal egyedi térképek rajzolhatók, régiók és helységek feltüntetésével. Alkalmos táblázatok importálásával részadatbázisok ábrázolására tíz különböző réteg felhasználásával. Az elkészített térképek megoszthatók, továbbfejleszthetők. Zene-folklorisztikai és -dialektológiai ismeretek illusztrálásához egyaránt alkalmazható.

163 TXT, DOC, PDF, HTML, JPG

164 AZW, MOBI, EPUB, PDB, LIT

165 SoundCloud. <https://soundcloud.com/>

166 YouTube. <https://www.youtube.com/>

167 Google Maps. <https://maps.google.com/>

Prezentáció · A *Slides*¹⁶⁸ online eszköz lineáris felépítésű prezentációkhoz, felhő alapú szolgáltatásokkal (biztonságos tárolás, eszköztől független elérés, megosztási lehetőség). A prezentáció pdf formátumban exportálható. Jelenleg 500.000 felhasználója van.

A *Google Slides*¹⁶⁹ a google dokumentumok egyik típusa, a google termékeknél megszokott szolgáltatásokkal (felhő alapú tárolás és hozzáférés, konfigurálható jogok, megosztás, valós idejű szerkesztés, csapatmunka). Kompatibilis a Power Point programmal, a ppt fájlok konvertálhatók Google Slides formátumba (és viszont).

A *Prezi*¹⁷⁰ magyar találmány, amely 2008-ban jött létre azzal a céllal, hogy felváltsa a lineáris gondolkodású, slide-alapú prezentációkészítést. Magyarországon fejlesztik, de világszerte ismert és elismert, 2013 márciusában már több mint 20 millió regisztrált felhasználója volt. A Prezi egy nem-lineáris felépítésű prezentációs eszköz, valójában egy virtuális vászon, amelyre szabadon lehet rendezni a prezentáció elemeit. Erőssége, hogy a végtelen vászon technika és a zoomolás segítségével szemléletesen képes speciális struktúrákat, hierarchikus viszonyokat, részhalmozokat bemutatni. Eszköztára egyszerű, inkább a felhasználók kreativitására épít. Mivel internetes szolgáltatás, ezért telepítés nélkül, a regisztrációt követően azonnal használható a böngészőből.

A Northwestern University *Knight Lab*¹⁷¹ egy fejlesztőkből és újságírókból álló csoport, akik média innovációs kutatásokat végeznek. Kísérleti fejlesztéseik célcsoportjaként az újságírókat nevezik meg, de eredményeik sokoldalúan használhatóak az oktatásban is. Legismertebb alkalmazásaik a *Timeline*¹⁷² és a *StoryMap*.¹⁷³

E-learning · A *Moodle*¹⁷⁴ világszerte ismert ingyenes, online, nyílt forráskódú tanulási platform, amely hatékony oktatási és tanulási feltételeket biztosít együttműködésen alapuló és egyéni elsajátítási környezetben egyaránt. Több mint 100 nyelven érhető el, felhasználóinak száma milliós nagyságrendű. A népzenehez kapcsolódó járulékos ismeretek (népzeneelmélet, néprajz, népzene-történet, általános zenetörténet stb.) számonkérésének és mérésének ideális eszköze lehet.

168 Slides. <https://slides.com/>

169 Google Slides. <https://docs.google.com/presentation/u/o/>

170 Prezi. <https://prezi.com/>

171 Knight lab. <https://knightlab.northwestern.edu/>

172 Timeline. <http://timeline.knightlab.com/>

173 StoryMap. <https://storymap.knightlab.com/>

174 Moodle. <https://moodle.org/>

A *CooSpace*¹⁷⁵ egy Learning Management (LMS) rendszer. A környezet fejlesztői különböző szintekbe rendezték az eszközöket és információkat. A színtér az a virtuális tér, ahol az eszközök és a képzésben résztvevők találkozhatnak. Különböző szintekben láthatják a kurzusokhoz kapcsolódó dokumentumokat, tehetik fel kérdéseiket, és vizsgázhatnak is online. Az oktatási színtér támogathatja az egyéni tanulást, a közös munkát vagy az ötletgyűjtést.

A *Google for Education*¹⁷⁶ egy rendkívül összetett, oktatást segítő, ingyenes programcsomag. A felhasználók a regisztráció után saját domain névvel használhatják a rendszert. Az ismert google termékek integrálásán túl (Gmail, Hangouts, Calendar, Drive, Docs, Sheets, Slides, Groups, News, Play, Sites stb.) számos további eszközt is tartalmaz, mint például a *Google Cloud Platform*, a *Google Cultural Institute*, az *Open Online Education*, a *Google Maps for Education* és a *Google Scholar*.

A *Nemzeti Köznevelési Portál*¹⁷⁷ Európai Unió forrásból megvalósított, jól használható online oktatási keretrendszer, többféle tartalomtípussal. A tesztsor segítségével tesztkérdések meghatározott halmazából feladatsort készíthetünk; az eszközcsomag a tananyag elemek egyszerű, csoportokba rendezett gyűjteménye; a tanulási útvonallal pedig az elemek rendezett, bejárású útvonallal rendelkező egységgé szervezhetők. Nagy hangsúlyt fektet a kooperációra, az elkészült tananyagok továbbfejlesztésére és megosztására.

A *Quizlet*¹⁷⁸ egyszerű, ingyenes alkalmazás a kifejezés–definíció típusú tudásanyag gyakorlására. A definíciókhoz hangfelvétel és kép csatolható. Leginkább idegen nyelveknél használják szavak és kifejezések tanulására. Számos eszköz áll rendelkezésre a gyakorláshoz számítógépen és mobiltelefonon egyaránt: Flashcards, Learn, Spell, Test, Match, Gravity és Live.

175 CooSpace. <http://portal.coospace.hu/>

176 Google for Education. <https://www.google.com/edu/>

177 Nemzeti Köznevelési Portál. <https://portal.nkp.hu>. A portál a TÁMOP-3.1.2-B/13-2013-0001 számú, A Nemzeti alaptantervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz és Nemzeti Köznevelési Portál fejlesztése valamint a TÁMOP 3.1.15-14-2014-0001 számú Köznevelési reformok operatív megvalósítása című projekt keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg. A Nemzeti Köznevelési Portál üzemeltetője és az nkp.hu tartománynév tulajdonosa: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet 1143 Budapest, Szobránc utca 6–8. <http://www.ofi.hu/> E-mail: tamogatas@nkp.hu

178 Quizlet. <https://quizlet.com/>

Kottagrafika · Bár léteznek olyan programok, amelyek az elkészített kottagrafikai fájlokat weboldalakra ágyazva számtalan további szolgáltatást nyújtanak,¹⁷⁹ alapvetően az elkészített kottaanyag képezi az integrálható tartalmat. Két legelterjedtebb kottagrafikai program a *Finale*¹⁸⁰ és a *Sibelius*,¹⁸¹ előbbit inkább a zeneműkiadók, utóbbit pedig alkalmazott zeneszerzők használják.

Fájlműveletek · Az itt következő szolgáltatások nem kapcsolódnak szorosan az integrálható tartalmak közé, de ismeretük és használatuk elengedhetetlen, hiszen az tudásátadáshoz használt, gyakran nagyméretű fájlok tárolása, megosztása és küldése napi feladat. Adatküldéshez a *wetransfer*¹⁸² és a *MyAirBridge*,¹⁸³ biztonságos tároláshoz a *Google Drive*,¹⁸⁴ a *Dropbox*¹⁸⁵ és a *OneDrive*¹⁸⁶ szolgáltatásokat javasoljuk.

A ZENEPEDAGÓGIAI IKT PLATFORM BEVEZETÉSE

PROGRAMOZÁS ■ A programozást megelőző első lépés a pontos specifikáció elkészítése, amely részletesen tartalmazza a keretrendszer működési elveit, funkcióinak leírását. Ezt követi a legalkalmasabb programozói környezet kiválasztása, előnyben részesítve a modulárisan építkező, nyílt forráskódú rendszereket. További fontos szempont a programozói környezet kiválasztása során, hogy számos felhasználóval és nemzetközi elismertséggel rendelkezzen. A jelenleg nem elérhető modulok, funkciók fejlesztését programozók végzik.

TESZTELÉS ■ A tesztelés során a specifikációban rögzített funkciók működését ellenőrizzük. Kiemelt figyelmet kap a tanári és tanulói profilokhoz kapcsolódó jogosultságok, illetve a különböző profilok kommunikációjának tesztelése. A tesztelés része a már elérhető, integrálható tartalmak megosztásának, valamint a tanulói portfólió összefűzésének kipróbálása is.

TANANYAGOK KÉSZÍTÉSE ■ A Zenepedagógiai IKT platform tesztelésével párhuzamosan elkezdődik a tartalomfejlesztés. A szakirányonként kialakított kis létszámú műhelyek egységes szerkesztői és szakmódszertani elvek alapján dolgozzák ki anyagaikat. E munkát kottagrafikus, tipográfus, kiadványszerkesztő, valamint a kiadványok

179 Nyomtatás, letöltés, transzponálás, midi állomány exportálása stb.

180 Finale. <http://www.finalemusic.com/>

181 Sibelius. <http://www.avid.com/en/sibelius/>

182 Wetransfer. <https://wetransfer.com/>

183 MyAirBridge. <https://www.myairbridge.com/>

184 Google Drive. <https://www.google.com/drive/>

185 Dropbox. <https://www.dropbox.com/>

186 OneDrive. <https://onedrive.live.com/>

és a platform arculatát megtervező grafikus segíti. A tartalmak általános szerkesztési és szakmódszertani elveit előre rögzítik, és valamennyi szakirányra egységesen alkalmazzák. Az általános elveket szakirány-specifikus szempontok egészítik ki. A tananyagok már a kísérleti bevezetés, tesztelés előtt szaklektori ellenőrzésen mennek át, majd a tesztelést követő értékelésbe is a szaklektorok segítségével történik. Így a tananyagok országos szintű bevezetése, illetve a hagyományos formában való publikálása megfelelő minőségbiztosítás mellett végezhető.

A TANANYAGOK PUBLIKÁLÁSA ÉS TESZTELÉSE AZ IKT PLATFORMON ■ Az elkészült tananyagokat folyamatosan kell feltölteni az IKT platformra, az elérési jogok egyidejű konfigurálásával. Ezt követően végezhető el a platform általános tesztjeinek megismétlése az elkészült és feltöltött tananyagokkal, kiegészítve a tartalomkezeléshez kapcsolódó funkciók ellenőrzésével, és a tananyagok esetleges hibáinak kiszűrésével. Modellézni kell a különböző típusú tananyagok használatát tanári és tanulói oldalról egyaránt.

BETANÍTÁS, OKTATÁS, KÍSÉRLETI BEVEZETÉS ■ Fontos, hogy az IKT platform a teljes szakmai közösség számára ismert és elérhető legyen, így nagy hangsúlyt kell fektetni a már működő rendszer bemutatására, technikai lehetőségek összefoglalására előadások, gyakorlati foglalkozások keretében országszerte. A tájékoztatás mellett elengedhetetlen néhány kiválasztott intézményben a kísérleti bevezetés is. Az itt dolgozó oktatóknak a platform használata mellett a dokumentálást is meg kell tanítani. A napi gyakorlat során szerzett tapasztalatok ugyanis nagyon értékesek – a fejlesztés utolsó fázisában – a rendszer finomhangolásához. Másrészt ezek az adatok segítik a rendszer hatékonyságának mérését, valamint fontos szempontokkal gazdagítják a későbbi értékelést.

MÉRÉS, ÉRTÉKELÉS ■ A folyamat az oktatás hatékonyságát, eredményeit vizsgáló méréssel zárul. A kontrollcsoportos mérési metódusokat érdemes kiegészíteni tanári attitűdtesztel is. Célszerű, ha a mérés lebonyolítását a kísérleti bevezetésben résztvevő iskolák tanárai végzik, a kiértékelésben pedig a pedagógiai statisztika módszereit alkalmazzuk.

MONITORING ■ A platform fejlesztésének teljes időtartama alatt nagy hangsúlyt kell fektetni az egymástól térben és időben függetlenül dolgozó műhelyek közötti kommunikációra, valamint a szakmai érdeklődők folyamatos tájékoztatására. Az egy szakirányban dolgozó tanárok tapasztalataikat – az online felület lehetőségei mellett – a projekt keretében szervezett műhelybeszélgetések formájában cserélhetik ki. Szélesebb szakmai fórumként a szakirányok speciális kérdésein túlmutató általános problémák és módszertani elvek felvetésére érdemes kerekasztal-beszélgetéseket szervezni.

PROMÓCIÓ ■ Egy korszerű szakmódszertani program fontos eleme – kiváltképp több éves időtartam esetén – az eredmények és részeredmények, a transzparens működés bemutatása, kommunikálása. A folyamatos kapcsolattartás a szűkebb és tágabb értelemben vett szakmai közönséggel a mai technikai adottságok mellett már könnyen megvalósítható. A kutatás fázisait dokumentáló blog vagy honlap mellett a kapcsolódó események népszerűsítésére a közösségi média is alkalmas. A program résztvevői emellett szakmai konferenciákon mutathatják be eredményeiket.

CÉLOK, HASZNOSULÁS ■ Egy ilyen projekt kiemelt célja, hogy a népzeneoktatás szakmódszertanát kifejlessze, objektiválja, és eredményeit egy új technológiai környezetben helyezze el. Ezzel együtt céljai közé tartozik, hogy a népzeneoktatás szereplőit, a tanárokat és a diákokat megismertesse a legújabb IKT eszközök használatával, elősegítve ezzel egy új, rendszerszintű szemlélet kialakulását. Ösztönözheti zenepedagógia alkotóműhelyek munkáját, új műhelyek megalakulását, valamint az így szerzett tapasztalatanyag országos, később nemzetközi szintű megismertetését és megosztását. Az elkészülő kiadványok és a kísérleti bevezetés tapasztalatai mintául szolgálhatnak későbbi fejlesztések számára. Úgy véljük, a megszerzhető tapasztalatok jelentős része nem csak a népzeneoktatásban, hanem az általános művészetoktatásban is hasznosíthatók.

HELY ÉS IDŐ

Mint láthattuk, az iskolák elhelyezkedése és a művészetoktatásra felhasználható időszáv nagy jelentőséggel bírnak a megvalósuló pedagógiai tartalom szempontjából. Nehezen változtatható adottságokról van szó. A megfelelő épületek kiválasztása, más intézményekkel való együttműködési konstrukciók kidolgozása helyi kompetencia, ami nem tárgya tanulmányunknak, azonban az itt közölt, országos tapasztalatokon nyugvó szempontrendszer segítséget nyújthat. Az egész napos iskola koncepciójának finomhangolása komoly – pedagógiai és jogi – szakmai egyeztetést igényel, tanulmányunk csak a hatások bemutatására vállalkozhat.

A KLEBELSBERG INTÉZMÉNYFENNTARTÓ KÖZPONT

A KLIK alapötlete, a tankerületi rendszer meglátásunk szerint akár jól is működhetne. Megfelelően előkészített döntések, valamint az oktatást gyakorlati résztvevőivel folytatott szakmai párbeszéd nélkül azonban ez aligha valósulhat meg. A KLIK kommunikációs hajlandóságának, illetve a jogi háttér stabilitásának növelésével visszaszerezhető lenne a pedagógustársadalom bizalma.

FINANSZÍROZÁS

Átlátható, tervezhető, normatív támogatásra van szükség az állandó költségek fedezésére,¹⁸⁷ ezeket ki kell emelni a pályázati keretektől. Emellett célzott pályázati lehetőségek¹⁸⁸ kellene, növelve az eszközbeszerzési lehetőségeket. A civil szervezetekkel való együttműködés jó modell, de szükséges a jogi áttekintés és rendezés.

187 Mint például a hangszerbeszerzések és javítások.

188 Kifejezetten a népzeneoktatás témakörében, hogy ne legyen szükség – például IPR-es – kerülőutak alkalmazására.

JOGI SZABÁLYOZÁS

NÉPZENEI TANSZAK BŐVÍTÉSE ■ A kutatásban kimutatott bővítési igény országos jelenség. Meg kell vizsgálni a bővítés, a tankerületek közötti együttműködés, státuszmegosztás lehetőségeit. Ehhez az igények pontosítása szükséges.

OKJ KÉPZÉSEK ■ Át kell tekinteni az OKJ képzés követelményrendszerét, illeszkedését az oktatási rendszerbe. A tapasztalatok tükrében jelentős szinkronizálásra, illetve a művészetoktatás szakképzési keretben elfoglalt helyének újradefiniálására van szükség.

KLIK VS. MAGÁNISKOLÁK

A két szektor egymást kiegészítő egysége lehet a követendő cél. A magániskolák jogosan panaszoznak, hogy miért nem engedi be őket az oktatáspolitikai azon területekre, amelyeket az állami szektor – forráshiány miatt – nem tud ellátni. A terület teljes liberalizációja nem megoldás, de az állami fenntartású intézmények túlzott jogi védelme megfontolandó.

VI.

ZÁRSZÓ

Az alap- és középfokú művészetoktatás – és benne a népzene- és néptáncoktatás – ma Magyarországon folyamatosan kénytelen megvédenie magát a közoktatással szemben. Városvezetők és oktatáspolitikusok gyorsan változó garnitúráinak kell újra és újra elmagyarázni, hogyan működik, miért nem mérhető az eredménye néhány hónap alatt, miért hasznos minden gyermek számára. A túl gyorsan változó jogi környezet aránytalanul nagy adminisztrációs feladatokat ró a tanárookra, intézményvezetőkre. A felsőfokon megjelenő népzeneoktatásnak még legalább egy évtizedre van szüksége, hogy kitermelje azt a tudományos fokozattal rendelkező réteget, amely képes a teljes oktatási folyamaton átívelő koncepciók érvényesítésére, az utánpótlás kinevelésére.

Reményeink szerint kutatási eredményeink több szempontból is hasznosulhatnak: irányítói lehet tanári közösségek számára tantervek, pályázati programok készítésekor; de segítséget jelent az oktatással foglalkozó szakpolitikusoknak is. Hosszú távú eredmény lehet egy országos szintű szakmai párbeszéd kialakulása, amely a tananyagok és tapasztalatok megosztásával ösztönzőleg hat az egyéni pedagógusi pályára. A különböző szinteken megszerzendő szakmai kompetenciák pontos definiálása pedig mentesítené a tanárokat alacsonyabb szinten megtanulandó ismeretek pótlásától. Segíti a több szinten egymásra épülő oktatás modelljének megvalósulását, végül a magyar néptáncok mozdulatvilágára alapozott speciális ritmikai képzés didaktikus bedolgozása révén új távlatokat nyit. A szakmódszertani fejlesztés egyben arra is törekszik, hogy külföldi diákokat vonzzon mind közép-, mind felsőfokon, egyben a kidolgozásra kerülő pedagógiai módszer adaptálható legyen a hazai nemzetiségi, de más, elsősorban a környező országokban élő nemzetek népzenei pedagógiájában.

VII.

FÜGGELÉK

A KUTATÓCSOPORT

A kutatás szakmai koncepciójának kidolgozásán túl a kutatócsoportban alapvetően háromféle feladatkör különült el. Az első a koordinációs és adminisztrációs feladatok ellátása, beleértve a kutatási pontokkal való egyeztetést is.¹⁸⁹ A második szerepkör a tanácsadás és szakmai konzultáció, erre leginkább a munka elején, a kérdőív és az adatgyűjtési és rendszerezési módszerek kidolgozásában számítottunk.¹⁹⁰ Végül az utazó adatgyűjtők¹⁹¹ sokrétű feladata zárta a sort. Munkájukat autóval végezték. Útvonaltervezésükhöz kreativitás szükséges, mert gyakran helyben kellett döntést hozniuk előzetes és a helyben beszerzett információk, valamint az adott kutatási pont jelentőségének mérlegelésével. Hatékonyságuk mutatója, hogy rövid idő alatt sikerült szinte minden kitűzött pontot elérni. Bár nem tartoznak közvetlenül a kutatócsoporthoz, meg kell említeni a kutatási programhoz kapcsolódó szakmai konferencián résztvevő előadókat,¹⁹² valamint a kutatást más formában segítőkét is.¹⁹³

TECHNIKA

Az adatgyűjtéshez és a koordinációs feladatokhoz az internetes fájlmegosztó rendszereket, online kérdőíveket, a navigációhoz és folyamatkövetéshez pedig online térképet használtunk. Az online kérdőíveket az adatgyűjtő tölti ki a helyszíni konzultáció közben, vagy azt követően. A rögzített tartalom egy része táblázatba rendezhető, számszerű adat, más része jegyzetelhető szöveges információ. Az online kérdőívek előnye, hogy elektronikus levélben is küldhetők, a rögzített adatok pedig egy központi, jogokkal korlátozható, online táblázatban összegződnek.

189 Bolya Mátyás, Eredics Júlia

190 Eredics Gábor, Fügedi János, Jánosi András, Richter Pál, Sebő Ferenc

191 Blaskó Csaba, Bolya Mátyás, Németh András, Végh Andor

192 Blaskó Csaba, Bolya Mátyás, Fábri Géza, Hajdú Ágota, Kun Katalin, M. Nagy Andrea, Richter Pál, Szabó Enikő

193 Balogh Sándor, Berán István, Berta Alexandra, Bokor György, Bolya Dániel, Gelencsér Ágnes, Glaser Péter, Szerényi Béla, Káplár Gréta, Kukár Manó, Szlama László, Tari Dorottya, Tari Lujza, valamint a felkeresett intézmények vezetői, tanárai

ADATGYŰJTÉSI, RENDSZEREZÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI MÓDSZEREK

A munka az Oktatási Hivaltól igényelt adatbázis elemzésével kezdődött. Ez az adatbázis azon alapfokú művészetoktatási intézményeket tartalmazza, ahol népzene és/vagy néptáncoktatás folyik, összesen 356 tételt. A meglátogatandó iskolák kiválasztása során különválasztottuk a csak néptáncot oktató intézményeket.¹⁹⁴ Mivel ezeken a helyeken általában a testnevelés alternatívájaként jelenik meg a néptánc, valamint az időkeretbe a személyes kapcsolatfelvétel nem fért bele, ezek kimaradtak a vizsgálandók sorából. Az így fennmaradó intézményeket¹⁹⁵ a tanulószám és szakirányok száma alapján súlyoztuk. Ebből 75 intézményben csak népzeneoktatás van, 89-ben mindkettő.¹⁹⁶ Elmondható, hogy ahol néptánc is van, ott általában több gyerek tanul a néptánc tanszakon, mint a népzenei szakokon. Ez persze várható eredmény volt, hiszen az előbbi csoportos foglalkozás, utóbbi pedig alapvetően egyéni óra.

Az útvonaltervek összeállításához a postai rendszer 9 körzetét használtuk, amelyek a következők:

- » 1 (Budapest) 14 képzési hely
- » 2 (Budapest környéke) 37 képzési hely
- » 3 (Észak-Magyarország) 22 képzési hely
- » 4 (Tiszántúl északi része) 26 képzési hely
- » 5 (Alföld középső része) 12 képzési hely
- » 6 (Dél-Alföld) 12 képzési hely
- » 7 (Dél-Dunántúl) 13 képzési hely
- » 8 (Balaton környéke) 18 képzési hely
- » 9 (Nyugat-Magyarország) 9 képzési hely

194 192 iskola.

195 164 iskola.

196 73 esetben a népzenei tanulók aránya az összlétszámhoz képest 1–40% között, 12 esetben 40–60% között, 4 esetben pedig 60% felett van.

A legtöbb, népzenei is oktató alapfokú művészetoktatási intézmény Budapesten és környékén található, emellett az észak-magyarországi térség is ellátott. Az összes többi terület egyenletes eloszlásban, egységenként körülbelül feleannyi iskolát tart el.

Az adatgyűjtés folyamata négy részre osztható:

- » Telefonos egyeztetés, valamint az *Intézményi adatlap I.* elküldése
- » *Intézményi adatlap II.* kitöltése helyszíni konzultáció alapján
- » *Tanári adatlap* kitöltése helyszíni konzultáció alapján, szükség esetén online adatgyűjtés
- » *Értékelő lap* kitöltése utólag, helyszíni jegyzetek alapján

Az *intézményi adatlap*on rögzítettük az adott iskolának, valamint népzene tanzakának általános leíró adatait, infrastrukturális adottságait, módszertani sajátosságait, valamint a tapasztalható tendenciákat. A *tanári adatlap* minden tanárral külön kitöltendő adatlap, itt az adott szakirányhoz (vagy szakirányokhoz) kapcsolódó, részletesebb adatokat rögzítjük. Az *értékelő lap* az adatgyűjtő rövid összefoglalója minden meglátogatott iskoláról, előre meghatározott szempontok alapján. Helyben felmérhető tendenciák, hiányok és erények, benyomások, gondolatok az intézményi adatlap témakörében. Az adatlapok az alábbi adatelemeket gyűjtöttük össze az Oktatási Hivatal listájában rendelkezésre álló adatokon¹⁹⁷ kívül:

- » Tanszakvezető személye és végzettsége
- » Szakirányfelelős személye és végzettsége
- » Tanulók száma 2015-ben és az elmúlt 10 évben, évenkénti és szakonkénti bontásban
- » Népzenei szakirány alapításának éve

Intézményi infrastruktúra

- » Tantermek száma, felszereltsége, alkalmassága
- » Tanítási körülmények
- » Hangszerbeszerzési lehetőségek
- » Iskolai és saját hangszerek aránya

Az általános módszertani kérdések alapján felmérhető, hogy az általános kerettantervek és a helyi tantervek között milyen hangsúlybeli eltérések tapasztalhatók, valamint az is, hogy a kerettantervek mely elemei szorulnak pontosításra, kiegészítésre. Tanítási tapasztalatok összegzése.

197 Iskola neve, OM szám, szakok, fenntartó típusa, cím, telefonszám, e-mailcím, webcím, tankerület, képviselő neve.

- » Általánosan használt módszerek
- » Helyi fejlesztésű módszer
- » Alkalmazott általános kerettantervek
- » Helyi tanterv

Tendenciamérés, innováció

- » Tanulók száma a múltban
- » Igények, tervek, lehetőségek
- » Tanulók fellépési lehetőségei
- » Tanulók versenylehetőségei
- » Koncertek és táncházak a régióban
- » Továbbképzési lehetőségek a tanárok számára

A tanári adatlap egyik legfontosabb feladata a jelenleg piacon lévő, oktatásban általánosan használt, esetleg helyi kezdeményezés keretében elkészült, ezért csak kis területen ismert anyagok összegyűjtése. Az előbbiek alapján felmérhető, hogy milyen jellegű és tartalmú kiadványok hiányoznak a piacról a különböző oktatási szinteken.

Az oktatásban használt taneszközök, tananyagok felmérése

Helyi fejlesztésű taneszköz/tananyag

Hiányzó tananyagok, igények felmérése

Hangszerpark felmérése

KEREKASZTAL BESZÉLGETÉS

A konzultációs szakasz lezárásaként szakmai konferenciát rendeztünk *Pillanatkép a magyar népzeneoktatásról – Kerekasztal beszélgetés egy egyedülálló, országos felmérésről, a képzési szintek kapcsolódásáról, a népzeneész képzés jövőképéről* címmel.¹⁹⁸ Az előadásokat követő, moderált beszélgetés gondolatai tovább finomították az országos felmérés alapján kialakított képet.

198 Részletek az *Alternatív utak* című fejezetben.

Pillanatkép a magyar népzeneoktatásról

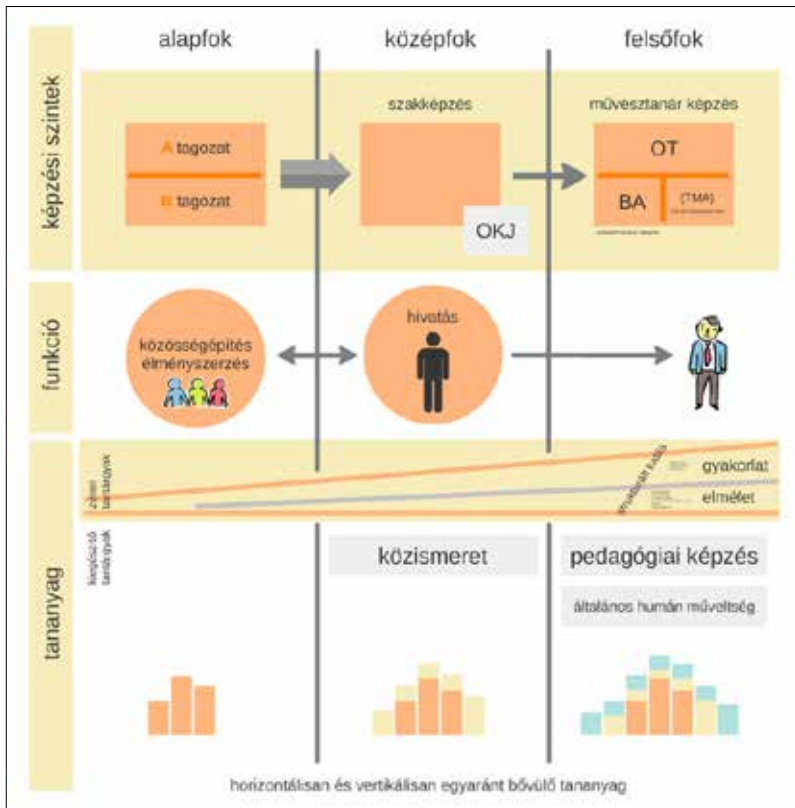

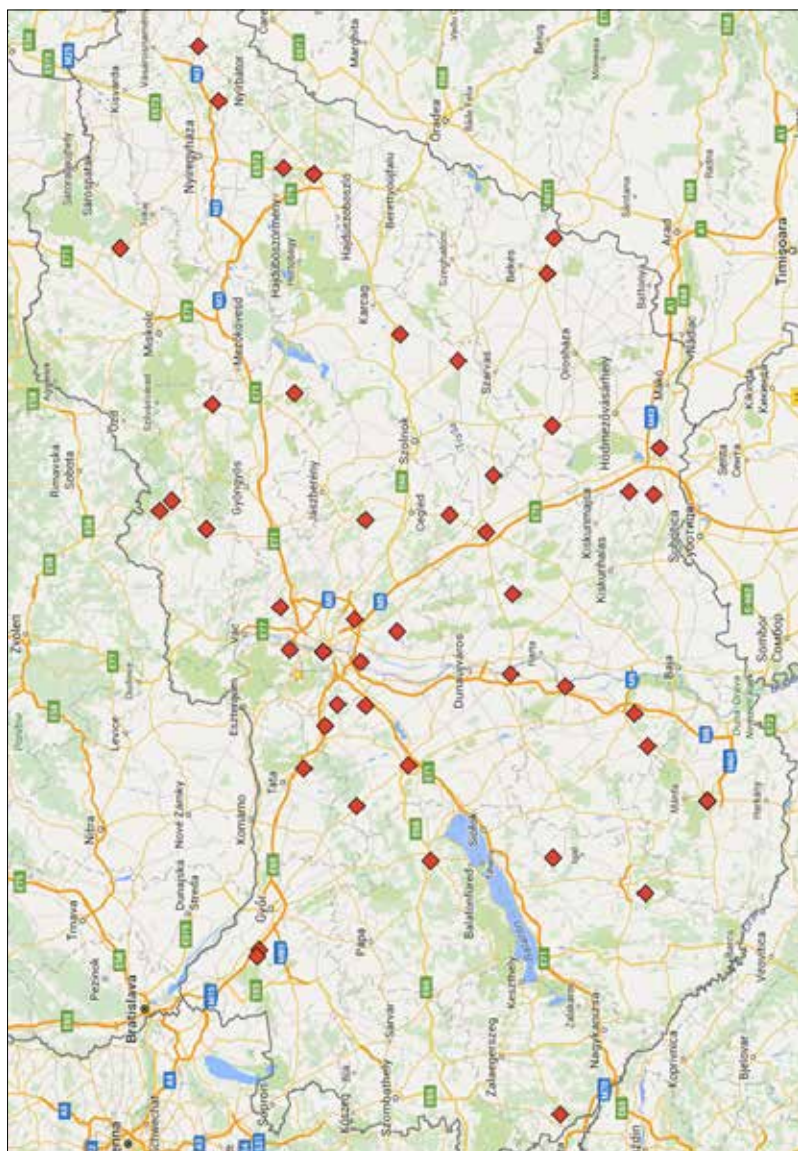
Kerekasztal beszélgetés egy egyedülálló, országos felmérésről, a képzési szintek kapcsolódásáról, a népzeneész képzés jövőképéről.

2015. november 21. szombat, 10 óra
 MTA BTK Zenetudományi Intézet
 1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 7.

Az alábbi lista a 2015-ös kutatás során feltárt és elemzett, általánosan használt kiadványokat veszi sorba szakirány szerint csoportosítva. Anyaguk részben vagy egészében hasznosítható a tervezett IKT platform fejlesztése során.

ssz.	szerző	cím/kiadás	típus	szakirány
1	Balogh Sándor	Magyar citerás antológia I. Nagykovácsi, Crossfade, 2014.	tematikus	citera
2	Balogh Sándor, Bolya Mátyás	Magyar citerazene I-II. Budapest, Flaccus, 2008.	tankönyv	citera
3	Bolya Mátyás	Magyar citerás antológia II. Budapest, Dialekton, 2012.	tematikus	citera
4	Borsi Ferenc	A hagyományos citerajáték kezdőknek és haladóknak. Buda- pest, Hagyományok Háza, 2010.	példatár	citera
5	Juhász Zoltán	Az utolsó dudás. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1998.	tematikus	duda, furulya
6	Juhász Zoltán	Kukucska Ernő nógrádi dudás és furulyás hagyatéka. Budapest, Hagyományi Háza, 2010.	tematikus	duda, furulya
7	Gergelits Márta	Furulya előkészítő 2. Budapest, Hagyományi Háza, 2002.	tankönyv	furulya
8	Juhász Zoltán	Furulyaiskola IV. Dél-Dunántúl. Budapest, Magyar Művelődési Intézet Néptáncosok Szakmai Háza, 1992.	példatár	furulya

9	Juhász Zoltán	Székelýföldi furulyaiskola és dallamgyűjtemény. Budapest, Hagyományok Háza, 2010.	tankönyv	furulya
10	Balogh Sándor	A magyar népi furulyajáték alapjai. Budapest, Flaccus, 2011.	tankönyv	furulya
11	Fábián Éva, Juhász Zoltán	Éneklő furulya. Budapest, Hagyományok Háza, 2003.	tankönyv	furulya
12	Balogh Sándor	Moldvai hangszeres dallamok. Budapest, Etnofon, 2001.	példatár	furulya, hegedű, koboz
13	Fábri Géza	Koboziskola 1–2. Szeged, Mester Tanoda Alapítvány, 2008.	tankönyv	koboz
14	Horváth Gyula	Koboziskola. Budapest, Hagyományok Háza, 2011.	példatár	koboz
15	Bencze Lászlóné dr. Mező Judit	Vettem violát. Bihari népdalok. Budapest, Dialekton, 2013.	tematikus	népi ének
16	Bodza Klára, Paksa Katalin	Magyar népi énekiskola I. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1992.	példatár	népi ének
17	Bodza Klára, Paksa Katalin	Magyar népi énekiskola II. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1997.	példatár	népi ének
18	Bodza Klára, Vakler Anna	Magyar népi énekiskola III. Budapest, Hagyományok Háza, 2001.	példatár	népi ének
19	Bodza Klára, Vakler Anna	Magyar népi énekiskola IV. Budapest, Hagyományok Háza, 2004.	példatár	népi ének
20	Bodza Klára, Vakler Anna	Magyar népi énekiskola V. Budapest, Hagyományok Háza, 2007.	példatár	népi ének

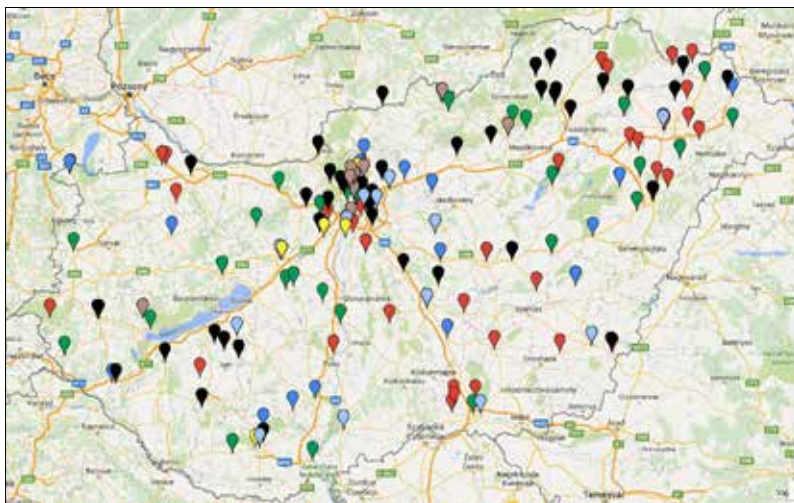
21	Konkoly Elemér	Lajtha László. Széki gyűjtés. Bőgőmelléklet Konkoly Elemér lejegyzésében. Budapest, Hagyományok Háza, 2002.	tematikus	népi vonós
22	Mohácsy Albert	Magyar népzenei dallamgyűjtemény. Bőgőmelléklet. Budapest, Hagyományok Háza, 2004.	tematikus	népi vonós
23	Nagy Zsolt	Lajtha László. Széki gyűjtés. Brácsamelléklet Nagy Zsolt lejegyzésében. Budapest, Hagyományok Háza, 2002.	tematikus	népi vonós
24	Nagy Zsolt	Magyar népzenei dallamgyűjtemény. Brácsamelléklet. Budapest, Hagyományok Háza, 2004.	tematikus	népi vonós
25	Árendás Péter, Kozma Gyula	Vajdaszentiványi Népzene I. Brácsabőgő melléklet. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 2000.	tematikus	népi vonós
26	Árendás Péter, Nagy Zsolt, Koncz Gergely	Palatkai népzene I-II. Budapest, Hagyományok Háza, 2013.	tematikus	népi vonós
27	Mester László, Árendás Péter, Doór Róbert	Kalotaszegi legényesek. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 2000.	tematikus	népi vonós
28	Nagy Zsolt, Havasréti Pál	Ördögösfüzesi népzene. Brácsabőgő melléklet. Budapest, Hagyományok Háza, 2008.	tematikus	népi vonós
29	Virágvölgyi Márta	Lajtha László. Széki gyűjtés hegedűszólamai Virágvölgyi Márta lejegyzésében. Budapest, Hagyományok Háza, 2002.	tematikus	népi vonós

30	Salamon Beáta	Magyar népzenei dallamgyűjtemény hegedűtanításhoz. Budapest, Hagyományok Háza, 2004.	példatár	népi vonós
31	Szabó Adrien	Népi hegedűiskola gyermekeknek. Budapest, Hagyományok Háza, 2013.	tankönyv	népi vonós
32	Vavrincez András	Vajdaszentiványi Népzene I. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1992.	tematikus	népi vonós
33	Virágvölgyi Márta	Cyimesi népzene II. Budapest, Országos Közművelődési Központ, 1989.	tematikus	népi vonós
34	Virágvölgyi Márta	Kalotaszegi legényesek. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1993.	tematikus	népi vonós
35	Virágvölgyi Márta	Ördöngösfűzesi népzene. Budapest, Hagyományok Háza, 2007.	tematikus	népi vonós
36	Virágvölgyi Márta	Palatkai népzene I. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 2000.	tematikus	népi vonós
37	Virágvölgyi Márta	Bogyiszlói népzene. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1995.	tematikus	népi vonós
38	Virágvölgyi Márta	Palatkai népzene II. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 2001.	tematikus	népi vonós
39	Virágvölgyi Márta	Széki népzene I–II. Budapest, Dialekton, 2014.	tematikus	népi vonós
40	Barvich Iván	A tamburabrácsa. Budapest, Hagyományok Háza, 2010.	példatár	tambura
41	Havasréti Pál, Szerényi Béla	Magyar Tekerőiskola I. Budapest, Hagyományok Háza, 2008.	példatár	tekerő

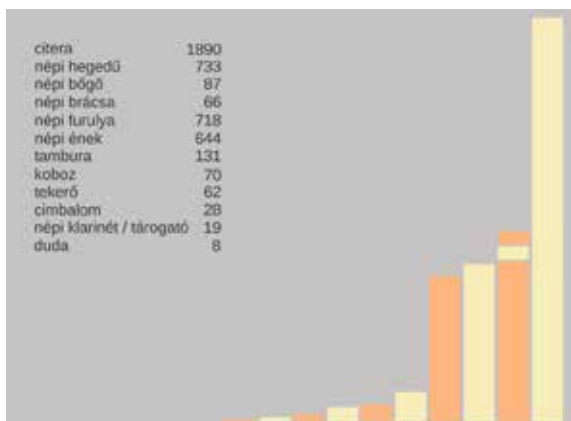
42.	Nagy Balázs	Tekerőlantosok könyve. Budapest, Hagyományok Háza, 2006.	tematikus	tekerő
-----	-------------	--	-----------	--------

Néhány további kiadvány a nem megfelelő kiadványgondozás miatt ma már nem elérhető, azonban anyaguk bevonása a tartalomfejlesztésbe indokolt.

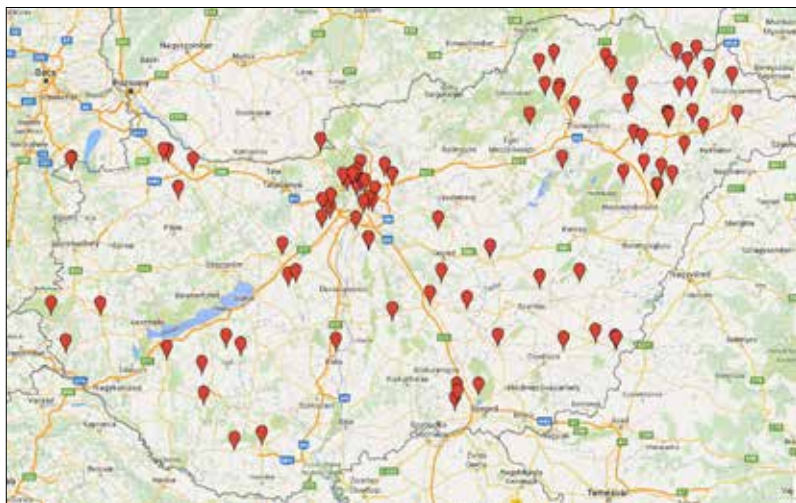
ssz.	szerző	cím/kiadás	típus	szakirány
1	Dévai János	Furulyaiskola I. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1998.	tankönyv	furulya
2	Juhász Zoltán	Furulyaiskola II. Székelyföld. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1992.	példatár	furulya
3	Juhász Zoltán	Furulyaiskola III. Gyimes. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1999.	példatár	furulya
4	Balogh Sándor	Moldvai hangszeres dallamok. Budapest, Etnofon, 2001.	példatár	furulya, hegedű, koboz
5	Virágvölgyi Márta	Gyimesi népzene II. Budapest, Országos Közművelődési Központ, 1989.	tematikus	hegedű
6	Balogh Sándor	Citeraiskola. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 1992.	tankönyv	citera

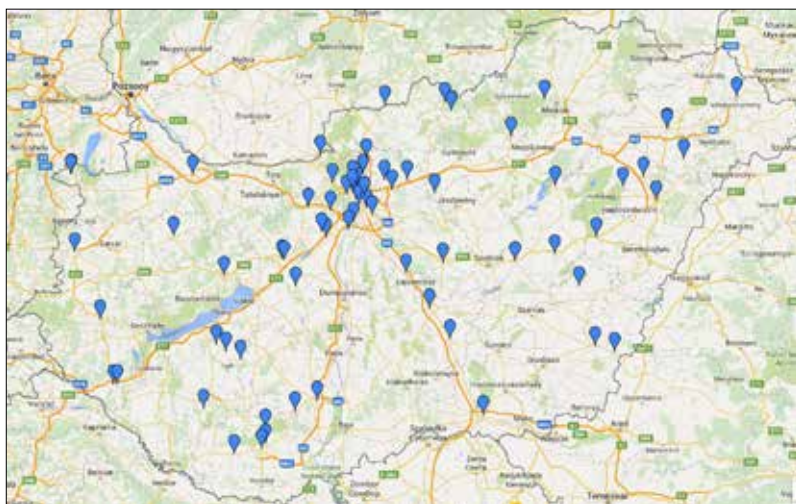
Népi hangszerek oktatóhelyeinek országos és tanulószám szerinti eloszlása

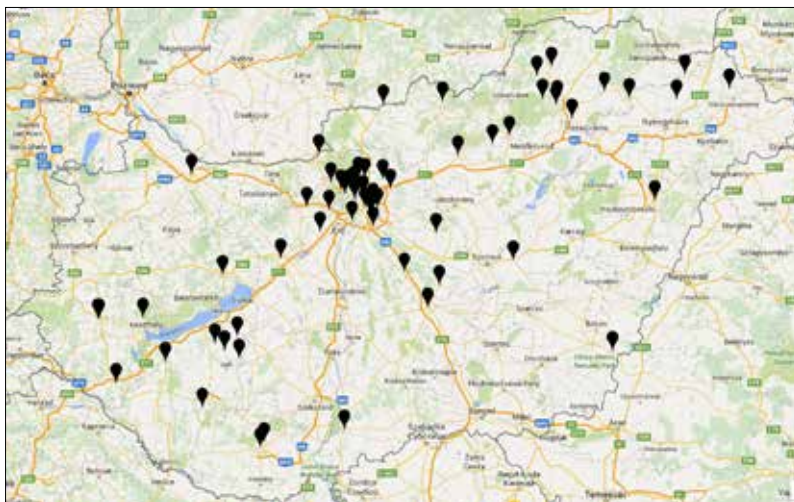
199 Az Oktatási Hivatal 2014. szeptemberi, a 2015-ös adatgyűjtés eredményeivel korrigált adatai alapján. A legnagyobb korrekcióra a népi furulya adatainál volt szükség, ugyanis a Waldorf iskolákban jeleltették, kiugróan magas létszámok félrevezetőek. Ezen tanulók túlnyomó többsége valójában nem magyar népi furulyán tanul, hanem az ebben az iskolatípusban bevezetett, úgynevezett pentaton furulyán.

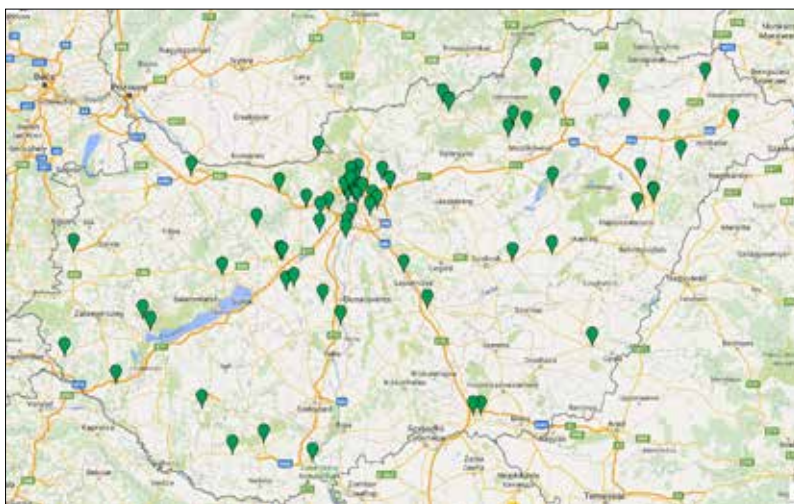
A citera oktatóhelyeinek országos eloszlása

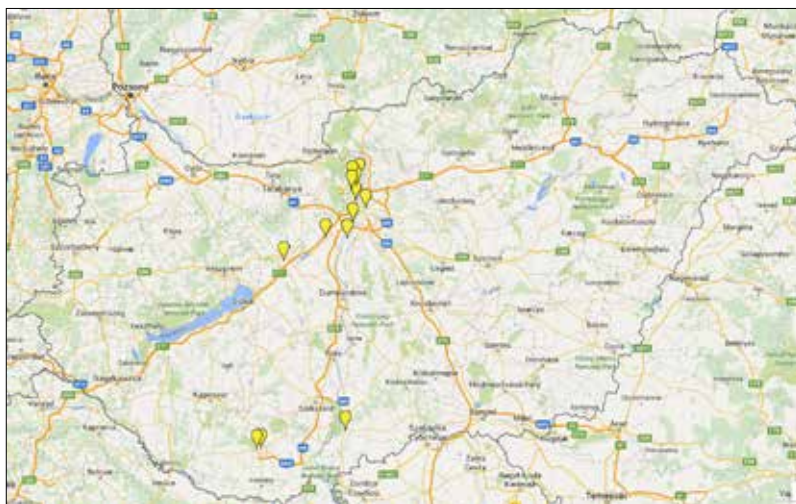
A népi vonós hangszerek oktatóhelyeinek országos eloszlása

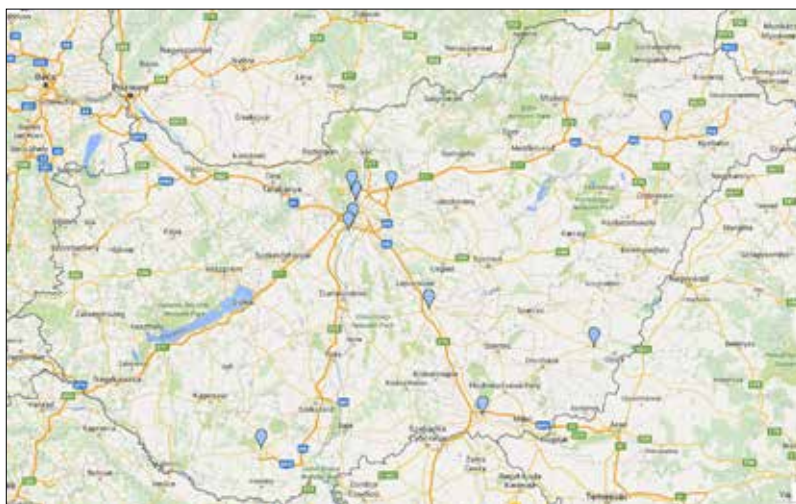
A népi furulya oktatóhelyeinek országos eloszlása

A népi ének oktatóhelyeinek országos eloszlása

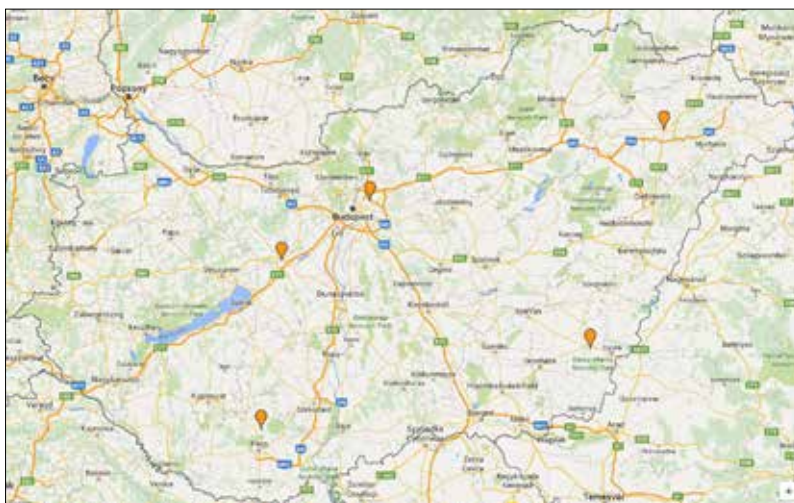
A tambura oktatóhelyeinek országos eloszlása

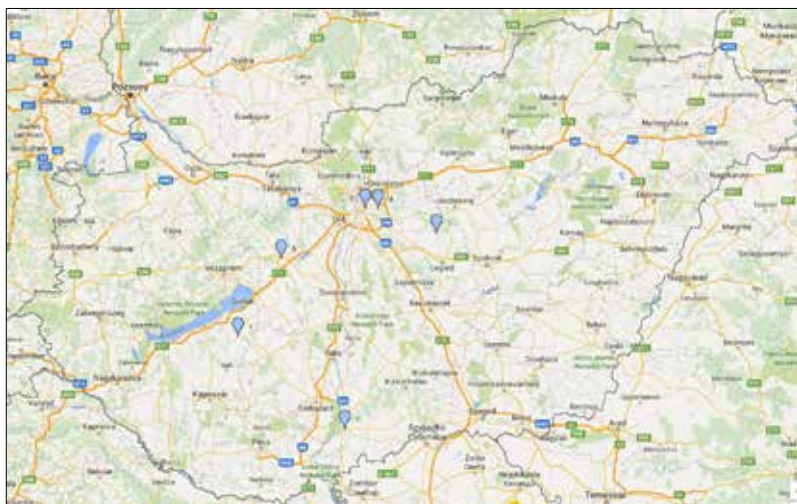
A koboz oktatóhelyeinek országos eloszlása

A tekerő oktatóhelyeinek országos eloszlása

A cimbalom oktatóhelyeinek országos eloszlása

A népi klarinét és támogató oktatóhelyeinek országos eloszlása

2015-ben az MTA BTK Zenetudományi Intézete sikeres pályázatot adott be *A magyar népzeneésképzés szakterületi megújítása és a képzési szintek szerinti harmonizációja* című, egy éves kutatási programra. A kutatás nagyban támaszkodott az országos szintű konzultáció keretében összegyűjtött és elemzett adatokra, tapasztalatokra. Az adatgyűjtők felkerestek 150 intézményt, az ország szinte valamennyi olyan oktatási helyszínét, ahol népzeneésképzés folyik. Ehhez hasonló, valós adatokon alapuló, országos áttekintés még nem készült a magyar népzeneoktatás helyzetéről.

Bolya Máttyás hatástanulmányában foglalta össze az életképes koncepciókat, feltárva a hiányosságokat, illetve az aktivizálandó potenciálokat.